

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Taneční výchova jako zájmová činnost dítěte

Dance education as children's leisure activity

Vedoucí práce:

PhDr. Hana Dvořáčková

Autor:

Alžběta Gavriněvová

2013

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce PhDr. Haně Dvořáčkové za ochotný a vřelý přístup při konzultacích tématu práce a jeho zpracování. Chtěla bych také poděkovat Mgr. Jiřímu Lösslvi, a MgA. Živaně Vajсарové za ochotu a velmi inspirující zkušenosti, které mi sdělili v rozhovorech. A v neposlední řadě děkuji PaedDr. Haně Tuháčkové nejen za rozhovor, ale za to, že mě v dětství přivedla ke scénickému tanci a že je mi milou oporou v mých pedagogických začátcích.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Taneční výchova jako zájmová činnost dítěte* napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a byla používána ke studijním účelům.

V Praze dne

podpis:

Anotace

Práce se zabývá vlivem taneční výchovy na předškolní děti. Autorka se snaží nahlédnout klady i zápory, které taneční výchova dětem v tomto věkovém období může přinést. Taneční výchova je zde rozebírána jednak obecně jako zájmová činnost, ale také jako specifická činnost dítěte. V teoretické části se práce věnuje situaci současného scénického tance, ze kterého vychází metodika taneční výchovy. Praktická část doplňuje téma o pohledy různých osob, které mají s taneční výchovou vlastní zkušenost – člena zájmového tanečního útvaru, rodiče, jehož dítě pravidelně navštěvuje taneční výchovu a odborníka, který se taneční výchově věnuje profesně. V práci se ukazuje, že taneční výchova nabízí velmi podnětné prostředí pro rozvoj osobnosti předškolního dítěte. Míra úspěšnosti naplnění tohoto potenciálu však úzce souvisí s „kvalitou“ pedagoga, který zmíněnou činnost vede.

Klíčová slova

Taneční výchova, zájmová činnost, zájmový kroužek, pedagogické ovlivňování, dítě předškolního věku, vývoj osobnosti, scénický tanec.

Annotation

This thesis is focused on the influence dance education has on pre-school children. The author tries to look at both the potential benefits and drawbacks dance education can bring to children of that age group. Dance education is analysed not only generally as a leisure activity but also as a specific juvenile activity. The theoretical part of this work is devoted to the situation in contemporary stage dance from which methodology of dance education is derived. The practical part adds in some views of different people who have their own experience with dance education varying from a member of dance ensemble through the parents of children undergoing dance education to a professional expert in the field. The work shows how stimulating environment for personal development of pre-school children dance education offers. The amount of potential reached within such activities is firmly related to the personality of each particular pedagogue.

Key words

Dance education; leisure activities; extra-curricular activity, pedagogical forming; pre-school age child, personal development; contemporary dance.

Obsah

1. Úvod	8
2. Výchovné činnosti ve volném čase	11
2.1 Pedagogické vedení zájmových činností.....	12
2.1.1 Komunikace a vztahy mezi pedagogem a dětmi	12
2.1.2 Setkání pedagoga s dětmi ve vyučovací hodině	13
2.2 Kategorizace zájmových činností	15
2.3 Organizační formy zájmových činností	15
3. Vliv tance jako zájmové činnosti na vývoj osobnosti.....	16
3.1 Tanec jako hra.....	16
3.1.1 Tanec a hry	17
3.2 Působení na tvořivost dítěte.....	17
3.3 Působení na tělesný vývoj	18
3.3.1 Tělesný vývoj předškolních dětí.....	18
3.4 Socializační prvek taneční zájmové činnosti.....	19
3.4.1 Sociální vývoj předškolních dětí	20
3.5 Hudební a rytmické cítění.....	21
3.5.1 Rozvoj vnímání předškolních dětí	22
3.6 Hodnoty vnímané pohybem.....	22
3.6.1 Citový vývoj předškolních dětí.....	23
4. Scénický tanec	25
4.1 Současný scénický tanec	25
4.2 Taneční výchova	26
4.2.1 Historický vývoj taneční výchovy v českém kontextu	26
4.3 Možnosti studia současného scénického tance	28
4.3.1 Taneční obor na Základních uměleckých školách.....	29

4.4	Zařazení taneční výchovy do RVP	29
4.5	Zájmové kroužky pro děti od 3 let	30
5.	Výzkum – taneční výchova pohledem rodičů, dětí a odborníků	33
5.1	Metodologie	33
5.2	Dotazník pro rodiče	34
5.2.1	Motivace rodičů k přihlášení dítěte do tanečního kroužku	35
5.2.2	Vliv kroužku na dítě pohledem rodičů	37
5.2.3	Postoj rodičů k tanečnímu představení dítěte	38
5.2.4	Reakce rodičů na výuku taneční pohybové výchovy na ZŠ	39
5.3	Dotazník pro děti	39
5.3.1	Co děti na tanečním kroužku baví	41
5.3.2	Sdílení zájmu o činnost v kroužku s vrstevníky	42
5.3.3	Význam tanečního představení pro dítě	42
5.3.4	Co děti nemají rády na tanečním kroužku	42
5.4	Rozhovory s odborníky	43
5.4.1	Kdy je vhodné začít děti vést k tanci	44
5.4.2	Co je největším přínosem současného scénického tance	44
5.4.3	Jaký negativní dopad může mít taneční kroužek na 3leté děti	44
5.4.4	Na co je třeba dbát při práci s malými dětmi	45
5.4.5	Co může taneční výchova nabídnout dnešním dětem	45
6.	Výsledky výzkumné části	46
7.	Závěr	50
	Seznam použitých pramenů	52
	Přílohy	54
	Resumé	55
	Summary	55

1. Úvod

Touha po pohybu, hra, taneční pohyb z pocitu vnitřní radosti jsou přirozenou součástí dětského života a přivádějí nás přímo k výchozímu bodu poslání tance ve výchově.

– J. Jeřábková¹

Ve své práci se věnuji *taneční výchově jako zájmové činnosti* zaměřené primárně na děti předškolního věku. Cílem práce je nahlédnout různými pohledy na to, jaký vliv může mít *taneční výchova* jako výchovně vzdělávací činnost na dítě v předškolním věku.

Zmíněné téma jsem si nevybrala náhodně. Taneční výchově se sama věnuji již několik let. Jako lektorka vedu třetím rokem taneční kroužek pro nejmenší děti v Rodinném centru Letánek v Letech a vycházím při tom z vlastních zkušeností, které jsem sbírala od svých osmi let v Tanečním studiu Dobřichovice vedeném PaedDr. Hanou Tuháčkovou. Tam jsem také začala sbírat své první zkušenosti s vedením tanečního kroužku. V uplynulých třech letech jsem absolvovala akreditované vzdělávací semináře zaměřené na tvořivou taneční výchovu dětí, taneční stáž věnovanou práci s předškolními dětmi pod vedením zahraničních lektorů a dílnu Taneční a pohybové terapie.

I přes absolvování zmíněných seminářů a stáží, si stále kladu mnohé otázky o tom, nakolik je taneční výchova přínosná pro děti předškolního věku, zda má smysl těmto dětem strukturovat činnost, které se jinak věnují spontánně, jaké nároky na děti v tomto věku klást a na co dávat při práci s nimi pozor.

Sama pro sebe tedy od této práce očekávám, že mi pomůže nahlédnout na problematiku taneční výchovy předškolních dětí z různých hledisek a zároveň mě ujistí, že to, čemu se věnuji a do budoucna i nadále věnovat chci, má smysl.

V teoretické části práce na zvolené téma nahlížím jak obecně jako na zájmovou volnočasovou činnost, tak jako na specifickou výchovně-vzdělávací činnost. Pozornost dále věnuji tomu, z jakého tanečního směru taneční výchova vychází. V neposlední řadě svůj zájem zaměřuji na současnou situaci v oboru taneční výchovy – jaké jsou možnosti studia tance prostřednictvím taneční výchovy jako zájmové činnosti. Zmiňuji však také poměrně nedávné zařazení taneční pohybové výchovy do Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání.

Cílem teoretické části práce je zmínit vlivy, kterými *taneční výchova* může působit na osobnost dítěte. Nezbytné je však uvést i další souvislosti, jako například historický vývoj

¹ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2004. ISBN 80-7068-181-0. S. 8.

současného scénického tance, ze kterého taneční výchova vychází, nebo vývoj samotné taneční výchovy v českém kontextu.

V praktické části se věnuji výzkumu, který jsem provedla, abych práci rozšířila o úhly pohledu z praktického života a případně ukázala soulad nebo rozpor s tvrzeními předloženými v teoretické části. Pro výzkum jsem zvolila dvě metody – pojmový dotazník a strukturovaný rozhovor.

Výzkum pomocí dotazníků probíhal na dvou skupinách respondentů. První skupinu tvořili rodiče, kteří své dítě přihlásili do tanečního kroužku v Tanečním studiu Dobřichovice, nebo do tanečního kroužku v Rodinném centru Letánek v Letech. Tento výzkum měl ukázat postoj a pohled zmíněného vzorku rodičů na taneční výchovu a její vliv na děti. Druhou skupinu respondentů při šetření metodou dotazníku tvořily děti ve věku 8 – 10 let, které taneční kroužek v Tanečním studiu Dobřichovice navštěvují alespoň jeden rok. Tato cílová skupina měla ukázat svůj pohled na taneční výchovu skrze to, co ji na ní baví, nakolik se s touto činností ztotožňuje a co na ní naopak ráda nemá.

Druhou použitou metodou – strukturovaným rozhovorem, jsem zjišťovala názor odborníků, kteří se svou profesí zabývají taneční zájmovou činností dětí, ať už vlastní teoretickou činností, nebo v praxi vedením zájmového tanečního útvaru. Rozhovor jsem vedla se třemi respondenty – Hanou Tuháčkovou, Živanou Vajsarovou a Jířím Lösslem.

Taneční výchovu jako zájmovou činnost mohou u nás navštěvovat děti libovolného věku od předškolních dětí až po mladistvé. Nabízejí ji například Základní umělecké školy v rámci tanečního oboru, po republice roste počet soukromých tanečních škol a studií, které rozšiřují svůj program o současný scénický tanec, taneční kroužky nabízejí také Základní školy jako mimoškolní aktivitu, stejně jako Domy dětí a mládeže a další volnočasové instituce. Já jsem se rozhodla svou práci věnovat dětem předškolního věku mimo jiné z následujících důvodů:

Předškolní věk je velice významným obdobím vývoje dítěte. Předškolní děti ještě nejsou zatěžkány školními povinnostmi a s nimi spojenými očekáváními společnosti. Je to však období, ve kterém se začíná utvářet mnoho složek jejich osobnosti a ty je možné začít pomalu rozvíjet. A může to být právě taneční výchova, která dětem poskytne bezpečné a zároveň podnětné prostředí pro jejich rozvoj. Tanec je navíc přirozenou součástí dětského života, díky čemuž se do taneční výchovy mohou děti zapojit se zaujetím, který je v případě zájmových činností nezbytnou podmínkou pro úspěšné naplnění jejich výchovných a vzdělávacích funkcí. Co všechno bychom měli vědět o tanci, taneční výchově a předškolním

věku dětí, aby zmíněné prostředí bylo skutečně bezpečné a podnětné, to se snaží zmapovat tato práce.

Základní literaturou, se kterou pracuji v teoretické části, je publikace trojice autorů – Bedřicha Hájka, Břetislava Hofbauera a Jiřiny Pávkové s názvem *Pedagogické ovlivňování volného času : Trendy pedagogiky volného času* vydané nakladatelstvím Portál v Praze roku 2011 ve druhém aktualizovaném vydání. Druhým, často citovaným zdrojem, je publikace Evy Blažíčkové *Metodika a didaktika taneční výchovy*, kterou vydala Konzervatoř Duncan centre v Praze v roce 2005. Třetí nejčastěji uváděnou publikací je *Taneční příprava* Jarmily Jeřábkové vydané v Praze v roce 2004 Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu NIPOS-ARTAMA.

V práci samozřejmě používám mnohé další zdroje, jejichž soupis uvádím v seznamu literatury.

Součástí práce je také příloha obsahující vzory dotazníků a přepisy rozhovorů, použité pro výzkumnou část práce.

2. Výchovné činnosti ve volném čase

Z výchovně vzdělávacího hlediska mají největší přínos ty aktivity, které se sami rozhodneme dělat ve svém volném čase, a které není nezbytné vykonávat pro běžný chod našeho života. Jsou to tedy činnosti zvolené na základě vlastního zájmu. O zájmových činnostech mluvíme i v souvislosti s kroužky, kluby, uměleckými soubory či kurzy určenými pro děti. Ale ne vždy jsou to právě děti, které se pro danou aktivitu rozhodnou. Za prvotním rozhodnutím stojí často rodič nebo jiná osoba, která dítě vychovává. Jejím úkolem je tedy nadchnout dítě natolik, aby volbu zájmové činnosti přijalo za své. Pokud se to však nepodaří dřív, než dítě začne navštěvovat zvolenou činnost, neznamená to, že tato pro něj nebude mít žádný přínos. Je možné, že se nadchne později. (Taková situace může být nakonec lepší, než kdyby došlo ke zklamání původních pozitivních představ o vybrané zájmové činnosti.) Právě vedoucí zájmových sdružení by měl být tím, kdo své svěřence nejvíce motivuje a dokáže je nadchnout k aktivitě.

Pokud zvolená činnost dítě skutečně zaujme, může naplno plnit, tak jak uvádí B. Hájek v kapitole *Zájmová činnost*, svou funkci výchovnou, ale i vzdělávací, a podílet se na prevenci sociálně patologických jevů.² Zájmovost, podle Hájka, také umožňuje dětem prožívat kladné citové naladění a uspokojení, díky čemuž u nich vzbuzuje vyšší zájem o danou činnost. Zájmové činnosti pak u dětí podněcují, podporují a rozvíjejí samostatnost, tvořivost a zdravou společenskou aktivitu.³

Dále Hájek píše o tom, že zájmové činnosti mohou být prostředkem relaxace, odpočinku, duševní i fyzické rekreace a regenerace sil.⁴ V dnešní době jsou děti neustále vystavovány různým nelehkým situacím jak v rodině, ve škole, tak i mezi vrstevníky. Neustále jim říkáme, co mají (musí) dělat, a co naopak nesmí. Vyžadujeme po nich, aby se soustředily a zabývaly aktivitami bez ohledu na to, zda pro ně mají nadání a jakých výsledků v nich dosahují. Zájmová činnost dětem může umožnit poznat úspěch, což zvyšuje jejich sebevědomí a tím napomáhá k lepšímu překonávání nesnadných sociálních situací.

² HÁJEK, B. Zájmová činnost. In: *Pedagogické ovlivňování volného času : trendy pedagogiky volného času*. In: *Pedagogické ovlivňování volného času : trendy pedagogiky volného času*. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Vyd. 2. Praha: Portál, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-262-0030-7. S. 167.

³ Tamtéž. S. 167

⁴ Tamtéž. S. 167.

2.1 Pedagogické vedení zájmových činností

Žádné sebelépe vypracované osnovy ani sebedokonalejší učebnice nemohou zaručit dokonalou práci a dobré výsledky ve výuce tance. Záleží na učiteli, jeho přístupu k pedagogické práci, na jeho připravenosti a uměleckém citění, na jeho vztahu k dětem a způsobu práce s nimi.

– J. Jeřábková⁵

Důležitou roli v naplňování výchovně vzdělávacích funkcí při vedení zájmových kolektivů sehrává jejich vedoucí. Tuto roli může obstarávat jak profesionální pedagog, tak nadšenec pro danou zájmovou oblast. Aby dokázal dostatečně motivovat, jak je zmíněno výše, je nezbytné, aby měl pozitivní vztah k dětem a odborné znalosti a dovednosti v dané oblasti. Zároveň se od něj očekává přiměřená pedagogická příprava a poučení.⁶

2.1.1 Komunikace a vztahy mezi pedagogem a dětmi

Proto, aby komunikace mezi pedagogem a členem zájmové skupiny dobře fungovala a výchovná činnost probíhala úspěšně, je zapotřebí nastolit pozitivní vztah nejenom ve směru od pedagoga k dítěti, ale také naopak. J. Pávková k tomu v podkapitole *Utváření vztahu mezi vychovávajícím a vychovávaným v podmínkách volného času a zvláštnosti pedagogické komunikace* píše, že je potřeba, aby pedagog dítě zaujal, imponoval mu, sloužil jako pozitivní vzor. Neboli aby byl dítěti modelem k napodobování, k identifikaci.⁷

J. Pávková také zmiňuje specifičnost pedagoga volného času oproti pedagogům ve školských zařízeních. Pedagog působící v zájmové volnočasové činnosti vstupuje do kontaktu s dítětem v situacích založených na dobrovolné účasti a dostává se při vztahu k dítěti jak do role učitele, tak do role rádce, instruktora, zástupce rodičů, nebo i do role staršího kamaráda či přítele.⁸ Odlišnost vztahu pedagog volného času – dítě oproti vztahu rodič – dítě nebo učitel – žák J. Pávková popisuje následovně: „V porovnání se vztahem rodič – dítě má formálnější charakter, osobní vztahy jsou méně emotivní. Ve srovnání se vztahem učitel – žák je naopak tento vztah méně formální, pedagog volného času či vychovatel si zakládá svou autoritu především na imponujících vlastnostech osobnosti a dalších osobnostních předpokladech.

⁵ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 19.

⁶ HÁJEK, B. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 167 - 168.

⁷ PÁVKOVÁ, J. *Zájmová činnost*. In: *Pedagogické ovlivňování volného času : trendy pedagogiky volného času*. In: *Pedagogické ovlivňování volného času : trendy pedagogiky volného času*. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Vyd. 2. Praha: Portál, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-262-0030-7. S. 114 – 116.

⁸ Tamtéž. S. 115.

Vztah je více citově podložený, užší.⁹ K tomu dodává, že samozřejmě záleží na dané osobnosti pedagoga, stejně jako na konkrétních výchovných situacích a ačkoliv je tento vztah méně formální, má své hranice, které není dobré překračovat.

Pozornost musí pedagog věnovat také své náklonnosti nebo naopak nevraživosti vůči jednotlivým dětem. Jak píše J. Pávková, silný osobní citový vztah může oběma stranám působit velké problémy.¹⁰

Úkol pedagoga-vychovatele je v tomto směru velice náročný a vyžaduje velkou míru schopnosti racionálně nahlížet na vzniklou situaci a v neposlední řadě velkou schopnost sebeovládání. V publikaci *Jak milovat dítě (vybrané kapitoly)* polského dětského lékaře a vychovatele J. Korczaka autor píše: „Snad existují vychovatelé, jimž jsou všechny děti stejnou měrou lhostejné nebo dokonce protivné, ale neexistují takoví, pro něž by byly všechny děti stejnou měrou příjemné a milé.“¹¹ Právě v takové chvíli je potřeba mít se na pozoru a mít své jednání a vnější projevy emocí pod kontrolou. Pokud však vychovatel pochybil, má na to právo, píše J. Korczak. Má právo jednat nesprávně, ovšem jediné tehdy, ponese-li důsledky svých chyb.¹²

2.1.2 Setkání pedagoga s dětmi ve vyučovací hodině

Mluvíme-li o taneční výchově jako pravidelné zájmové činnosti, jak bude uvedeno níže, můžeme ji v mnohém přirovnat ke školní vyučovací hodině. Je zde shodně vymezen čas, po který se u dětí vyžaduje soustředění a zájem o společnou stanovenou činnost vedenou pedagogem. Tím, že je hodina vedena pedagogem, nutně také dochází ke vzájemné komunikaci a k utváření specifických vztahů mezi touto autoritou a skupinou jím vedenou. V případě zmíněné taneční výchovy mezi nimi nastává vztah pedagog volného času – děti (členové zájmové skupiny), v případě školního vyučování libovolného předmětu je to vztah učitel – žáci (resp. třída).

Na vyučovací hodinu, při které dochází ke komunikaci mezi učitelem a žáky, nahlíží D. Fontana v kapitole *Sociální chování a sociální dovednosti* jako na řadu *společenských setkání*.¹³ Tato setkání vymezuje určitým vzorcem, který popisuje takto:

⁹ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 115.

¹⁰ Tamtéž. S. 115.

¹¹ KORCZAK, J. *Jak milovat dítě (vybrané kapitoly)*. Přel. M. Veselka, Praha: MAKE*detail, 2012. ISBN 978-80-905124-4-3 S. 38.

¹² Tamtéž. S. 38

¹³ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Přel. K. Balcar. Vyd. 2. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-626-8. S. 288.

1. Pozdrav (vzájemné stvrzení přítomnosti)
2. Ustavení vztahu (učitel říká žákům, co se od nich vyžaduje, naslouchá jejich otázkám atd.)
3. Zvládnání úkolů vyučovací hodiny (probíhá interakce učitel – žák)
4. Ukončení vztahu (před blížícím se koncem hodiny si učitel ještě jednou získá pozornost žáků pro sdělení o dojmech z vykonané práce a uložení dalších úkolů)
5. Rozloučení (vzájemné rozloučení učitele a žáků)

Těchto pět kroků, a především jejich posloupnost ovlivňuje průběh celé hodiny. Již první krok, pozdravení, vyvolá v dětech určitou reakci, která následně ovlivní jejich přístup k učiteli a k hodině jako takové a vytvoří atmosféru, která může být pro následnou spolupráci přínosná, nebo naopak velmi problematická.

Taneční výchova jako pravidelná zájmová činnost podléhá stejným pěti krokům vzájemné komunikace. Z vlastní pedagogické zkušenosti můžu říci, že čím mladší děti jsou *taneční výchově* přítomni, tím znatelnější tato struktura musí být. Velmi pomocné je začínat a končit hodinu pokaždé na stejném místě v místnosti. Děti se díky tomu lépe orientují a tím jsou i jistější a soustředěnější. Pokud jim hned na začátku vysvětlíme, co se nadále bude dít a co se od nich očekává, budou mít o důvod méně se spolu bavit ve chvílích, kdy mají být potichu. V průběhu hodiny je důležité, aby se pedagog věnoval všem dětem rovnocenně, aby žádná, byť talentovanější, neupřednostňoval. J. Jeřábková ve své publikaci uvádí: „Každé poctivé úsilí si zaslouží pochvalu. Nedostatky a chyby je třeba pečlivě opravovat, podle potřeby vše znovu vysvětlit. Jednání učitele se žáky musí být přítom taktí, bez urážek a ponižování.“¹⁴ V závěru hodiny je pak prospěšné spolu s dětmi zhodnotit práci, kterou udělaly. Děti si tak zopakují, byť jen verbálně to, co společně dělaly a co se nového naučily a zároveň je to pro ně motivací pro příště. Tím spíše, pokud jsou při tomto závěrečném shrnutí a hodnocení pochváleny nebo jinak povzbuzeny k další činnosti. Vlídne a přející jednání pedagoga s dětmi navíc působí, jak píše J. Jeřábková, i na vztahy mezi dětmi a motivuje je k tomu, aby si navzájem přály úspěch, ale zároveň uměly přijmout i výtku.¹⁵

¹⁴ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 21

¹⁵ Tamtéž. S. 21.

2.2 Kategorizace zájmových činností

Zájmové činnosti, podle B. Hájka, můžeme dělit do kategorií podle kritérií, jako je například časové trvání, společenská hodnota nebo obsah činnosti.¹⁶ Podle tohoto systému je možné říci, že tato práce se zabývá „aktivní, esteticko-výchovnou činností umožňující hluboký, trvalý a společensky žádoucí zájem“. Jako taková formuje vztah dětí k estetickým hodnotám, rozvíjí představivost a kreativitu dětí a podporuje emocionální složku jejich osobnosti.¹⁷ Zasahuje ale také do činností tělovýchovných, neboť se podílí na rozvoji fyzické zdatnosti a správném držení těla.

2.3 Organizační formy zájmových činností

B. Hájek zájmové činnosti dále rozděluje podle formy, která určuje, zda se konají pravidelně nebo příležitostně. Všimá si, zda jsou zaměřené na skupinovou nebo individuální činnost. A pokud jsou organizovány v určitých útvarech, rozlišuje, jestli jsou pod přímým vedením pedagoga nebo se věnují spontánním činnostem. V takovém případě je pedagog tím, který k aktivitě motivuje, ale nevede ji metodicky.¹⁸

Taneční výchova tak, jak se o ni zajímám v této práci, je tedy myšlena jako zájmová činnost pravidelná, s přímým pedagogickým vedením a organizovaná v zájmovém útvaru nazvaném kroužek. Jedná se o menší útvar, jehož snahou není veřejná produkce, jak je tomu u souboru. Naopak, zaměřuje se na proces tvorby uvnitř útvaru. Tím tento útvar směřuje k vnitřnímu obohacení svých členů.¹⁹

¹⁶ HÁJEK, B. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 168 – 170.

¹⁷ Tamtéž. S. 169.

¹⁸ Tamtéž. S. 170 - 172

¹⁹ Tamtéž. S. 171.

3. Vliv tance jako zájmové činnosti na vývoj osobnosti

Každý nemůže být tanečníkem, ale každý má právo dosáhnout vlády nad svým tělem, tím i neverbální možnosti sebevyjádření a sebejistoty pramenící ze sebepoznání.

– Eva Blažíčková²⁰

Vliv tance jako zájmové činnosti na vývoj osobnosti je patrný už z toho, že se jedná právě o zájmovou činnost. Dítě se dobrovolně a se zaujetím zajímá o něco jemu blízkého. Učí se věnovat svůj čas a pozornost jedné oblasti zájmu dlouhodobě a do hloubky. Pravidelným navštěvováním zvoleného zájmového útvaru, v našem případě kroužku, se děti zároveň učí přicházet včas na začátek programu, postupně a cíleně pracovat na společném výtvaru (u tanečního kroužku je tímto výtvozem společná choreografie) a hotový výsledek představit sobě navzájem, ale také rodičům a dalším blízkým osobám. Významným přínosem zájmové činnosti je pak v neposlední řadě zkušenost se smysluplným trávením volného času. B. Hájek píše, že účast na společensky hodnotné a pedagogicky vedené zájmové činnosti vytváří návyk účelně využívat svůj volný čas, a to jak během školní docházky, tak v dospělosti.²¹ Dítě tak má možnost učit se plánovat si svůj volný čas. Poznat, že je možné se vzdělávat i mimo školu, poznávat nové věci, učit se novým dovednostem a zlepšovat je stejně jako své schopnosti, a využívat a rozvíjet své nadání a při tom z toho mít potěšení. To vše je velikým přínosem do celého života.

3.1 Tanec jako hra

Tanec se projevuje již u malých dětí jako projev radosti. Z radosti či nadšení si dítě poskočí, zatleská, zatočí se, radostně něco zvolá nebo zazpívá. V tom všem se dá spatřit tanec – skrze určitou dynamiku pohybu, rytmus a výraz podpořený vlastním hudebním doprovodem. D. Fontana ve své knize *Psychologie ve školní praxi* uvádí, že pro dítě je účelem hry radost.²² Na základě tohoto výroku je možné i dětský tanec vnímat jako hru. Takto by to mělo dítě vnímat i na hodinách tancování v zájmovém kroužku. D. Fontana dále říká: „Dítě si hraje, protože je to baví, a učení, které ze hry vyplývá, je z jeho hlediska nepodstatné. I když se dítě věnuje takzvané *strukturované* hře (tj. hře organizované dospělým, který vyjádří úmysl poskytnout tím žádoucí učební zkušenosti), dítě ji přesto vnímá jako v podstatě nevážnou

²⁰ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. Vyd. 2. Praha: Konzervatoř Duncan centre, 2005. ISBN 80-7290-166-4. S. 10

²¹ HÁJEK, B. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 167.

²² FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. S. 50.

činnost, poskytnutou mu pro rozptýlení.“²³ Hravá, zábavná forma kroužku je tedy pro dítě zajímavější a přijatelnější, a také z učebního a výchovného hlediska přínosnější.

3.1.1 Tanec a hry

Taneční výchova hojně využívá pohybových her. E. Blažíčková jim přikládá velký význam, a v publikaci *Metodika a didaktika taneční výchovy* o pohybových hrách píše, že učí senzomotorické koordinaci, prohlubují vnímání, cvičí paměť, rozvíjí fantazii, učí soustředění pozornosti, rozvíjí volní vlastnosti, přispívají k formování charakteru a k mravní výchově.²⁴ Jako důležitý moment ve hře vnímá přijetí pravidel, která se z pravidel obecných a vnějších stávají pro dítě pravidly osobními a vnitřními.

3.2 Působení na tvořivost dítěte

Tanec jako esteticko-výchovná činnost má pozitivní vliv mimo jiné také na dětskou kreativitu. Již ze své podstaty zájmové činnosti zmíněného typu nabízí dětem prostor pro realizaci vlastních představ a fantazie. Dobrý pedagog taneční výchovy dítěti neříká, co má přesně dělat, ani nemůže říct, že dítě udělalo něco špatně. Pouze mohlo něco udělat jinak. Dobrý pedagog také nenechává děti, aby po něm pouze opakovaly určitou sestavu pohybů (výjimkou může být metodický záměr). Naopak se jim snaží poskytnout dostatek takových podnětů, na základě kterých jsou samy schopné naplňovat pedagogův záměr, a při tom vycházet jen ze svých možností. E. Blažíčková doslova uvádí: „Nejdůležitějším úkolem pedagoga je podněcování iniciativy žáků“.²⁵

Tanec také umožňuje stejné zadání pojmout pokaždé jinak. Stejná píseň nebo skladba může mít mnoho různých variací tanečního provedení v závislosti na věku a schopnostech dětí, které ji zrovna ztvárňují, na jejich početném složení, na jejich emočním naladění, ale i na náladě pedagoga v danou chvíli, a v závislosti na mnohých dalších faktorech vnitřních i vnějších.

Taneční výchova dětem nabízí také něco, co je jim jinak čím dál tím častěji odpíráno – jak ve škole, tak i doma. Tím odpíraným je prostor otevřený zkoumání a zkoušení nových řešení. Bezpečný prostor, ve kterém je dovoleno „chybovat“ a tím objevovat něco jiného,

²³ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. S. 50

²⁴ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 54

²⁵ Tamtéž. S. 20

vlastního, originálního. Ken Robinson²⁶ v jedné ze svých přednášek mluví o tom, že školy ničí kreativitu.²⁷ Školské systémy po celém světě jsou nastaveny tak, že největší váha se přikládá studiu jazyků a matematiky. V obou případech je skutečně chybou chybovat. Umělecké předměty jsou na tomto pomyslném žebříčku na nejnižších příčkách. Na té poslední se nachází dramatická spolu s taneční výchovou. Když se nad touto situací zamyslíme, můžeme být šťastni, že i přes toto nastavení smýšlení jsou lidé, kteří si uvědomují důležitost uměleckých oborů a své děti přihlašují na zájmové aktivity věnující se směrům rozvíjejícím jinak opomíjené součásti lidské osobnosti.

3.3 Působení na tělesný vývoj

Stejně jako u všech pohybových aktivit můžeme i u tance spatřovat dopad této činnosti na tvorbu a formování kosterní svalové soustavy. Spolu s tím můžeme sledovat i pozitivní působení na redukci tukové hmoty v těle. V neposlední řadě je zde výrazněji než při jiných lidských činnostech namáhána kosterní soustava.

Taneční výchova si zakládá na učení správného držení těla. E. Blažíčková to rozvádí dál a říká, že pro správné držení těla je potřeba mít podrobnou znalost stavby a funkcí těla jako celku, ale i jeho jednotlivých částí.²⁸ Taneční pedagog musí umět u svých svěřenců rozpoznat odchylky od správného držení těla a neustálým upozorňováním a napravováním dosáhnout jejich překonání. Jestliže vyzoruje chyby, jejichž příčinou není jen špatný návyk, měl by upozornit na nutnost odborného vyšetření.²⁹

3.3.1 Tělesný vývoj předškolních dětí

J. Pávková v kapitole *Psychologické aspekty výchovy ve volném čase* popisuje charakteristiku jednotlivých období v životě člověka. Věkové období 3–6 let rozebírá mimo jiné také z hlediska tělesného vývoje. Jako typické pro toto období uvádí mizení „baculatosti“ dítěte důsledkem růstu do výšky (především oproti batolecímu období), zdokonalování

²⁶ Sir Ken Robinson – britský spisovatel a univerzitní profesor, jedním z přednášejících na konferencích neziskové organizace TED (Technology, Entertainment, Design)

²⁷ TED2006: *Ken Robinson says: schools kill creativity* [online]. Vloženo: červen 2006. [Cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.ted.com/talks/lang/cs/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html

²⁸ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 26.

²⁹ Tamtéž. S. 27.

činností orgánů, rozvíjení svalstva a osifikaci kostry. Kostí jsou v tomto období pružné, a proto při nevhodné zátěži hrozí vznik ortopedických poruch.³⁰

Zmíněné věkové období je také významné rozvíjením svalové koordinace, motoriky a manuální zručnosti.³¹ J. Pávková upozorňuje na důležitost pestrosti a mnohostrannosti pohybu s tím, že poznatky odborníků svědčí proti předčasné specializaci.³²

3.4 Socializační prvek taneční zájmové činnosti

Působení zájmového kroužku na sociální vývoj dítěte je zřejmé. Dítě navštěvuje skupinu, která je postavena na určitých vztazích mezi členy odlišných od těch, jež dítě zná z rodiny. Odlišné vztahy a jinou roli ve skupině poznává dítě také v mateřské škole, pokud ji navštěvuje, nebo na dětském hřišti mezi dalšími dětmi. V taneční zájmové skupině se dítě setkává s novou autoritou svého dosavadního života, kterou představuje pedagog dané zájmové činnosti. Vztah, který se vytvoří právě mezi pedagogem a členem skupiny, do značné míry určuje i vztah, tedy zájem člena-dítěte k navštěvované činnosti. E. Blažíčková uvádí, že proto, aby taneční výchova zkoumala, formovala a rozvíjela komunikaci a vzájemné vztahy, je nezbytné, aby pedagog navodil při výuce atmosféru plnou vzájemného porozumění, důvěry, upřímnosti, ale také náročnosti. Se staršími dětmi je dále možné rozvíjet vzájemné vztahy prostřednictvím neverbální komunikace a později, uplatňováním uvedených zkušeností, rozvíjet komunikaci s diváky.³³

Právě důvěra, o které se zmiňuje E. Blažíčková, je důležitým prvkem sociálního učení podle E. H. Eriksona, jak ho cituje D. Fontana: „Naučíte-li se jako dítě, že svým blízkým můžete důvěřovat, že vás milují, pečují o vás a chovají se k vám předvídatelně, pak získáte schopnost svobodně si k nim vytvářet vřelé a citlivé vztahy a vnímat se jako respektovaný a prospěšný člen společenství.“³⁴

Vzájemné vztahy mezi lidmi dítě v tanečním zájmovém kroužku poznává nejen tím, že se účastní vedeného vyučování, kde je pobízeno k tomu, aby s ostatními komunikovalo, spolupracovalo, naslouchalo a poslouchalo pedagoga, nebo jiné z dětí. Vhodná metodika umožňuje dítěti poznávat vztahy i v obecnější rovině. J. Jeřábková uvádí několik pohybových

³⁰ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 85 – 141.

³¹ ŠMARDA, J. a kol. *Biologie pro psychology a pedagogy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-343-7. S. 233.

³² PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 86.

³³ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 47.

³⁴ Erikson, E. H. *Childhood and Society*. New York: Norton 1950. In: FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Přel. K. Balcar. S. 28.

her, ve kterých se vztahy a pocit sounáležitosti mohou rozvíjet a upevňovat. Mezi jinými zmiňuje například význam *držení v kruhu*, které vzbuzuje pocit pospolitosti a kolektivní sounáležitosti, nebo *držení v řadě*, díky kterému dítě může pěstovat vztah k tomu, kdo mu předchází i k tomu, kdo ho následuje. První dítě v řadě přitom musí mít vztah ke všem dětem, které ho následují.³⁵

V těchto hrách se dítě musí přizpůsobovat kolektivu, aby nenarušovalo pravidelnost a vyrovnanost kruhu vytvořeného vzájemným držením za ruce, nebo aby napomáhalo plynulé chůzi či běhu při držení v řadě. Taneční zájmová činnost tak může podporovat učení novým sociálním dovednostem u dětí v předškolním věku. M. Vágnerová k tomuto období píše: „Rozvíjí se komunikace a zralejší způsoby interakce (jako je sdílení, spolupráce, podpora někoho jiného, ale i sebeprosazení) s jinými lidmi, než jsou rodiče, ať už jsou k dítěti v nadřazené pozici, nebo jsou mu rovnocenní.“³⁶

3.4.1 Sociální vývoj předškolních dětí

Předškolní věk je třeba chápat jako období přípravy na život ve společnosti, a to z širšího hlediska, než je pouze bezprostředně navazující vstup do školy.

– Marie Vágnerová³⁷

Také J. Pávková se v již zmíněné kapitole *Psychologické aspekty výchovy ve volném čase* věnuje předškolnímu věku z hlediska sociálního vývoje dítěte. Podle ní má v tomto období dítě zvyšující se potřebu společenských kontaktů, a to zejména s vrstevníky. Tyto vztahy jsou zatím krátkodobé, náhodné a nestálé.³⁸ E. H. Erikson je označuje především za zkušenosti, které ovlivňují a rozvíjejí sociální vstřícnost dítěte.³⁹ J. Pávková ve výše uvedené kapitole ještě dodává, že toto období je pro dítě významné také tím, že se poprvé setkává s výchovnou institucí a formální autoritou, tedy s pedagogem.

Pokud dítě ještě nenavštěvuje mateřskou školu, ale již chodí do zájmového kroužku, může mu déle než jiným dětem trvat, než pochopí a přijme vedoucího pedagoga za autoritu, která ovlivňuje jeho volný čas. Takové dítě může také, spíše než to, které již má zkušenosti z mateřské školy, po první vedené hodině zájmové činnosti projevovat nezájem o to, ji absolvovat znovu. Jak ale píše M. Vágnerová, proces socializace a individualizace probíhá

³⁵ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 16 – 18.

³⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : Dětství a dospívání*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. S. 224.

³⁷ Tamtéž. S. 223.

³⁸ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 87.

³⁹ ERIKSON, E. H. Eriksonova teorie osmi stádií In: VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. S. 237-238.

prostřednictvím interakce s jinými lidmi. Děti tedy navázání vztahů s dalšími dospělými a dětmi mimo rodinu umožní získat nové zkušenosti, nezbytné pro další osobnostní vývoj.⁴⁰

3.5 Hudební a rytmické cítění

Tanec je a měl by také být uznáván jako nezávislé umění – nezávislé i na hudbě. Tato dvě umění mají ale tak organický vztah, že vědomím toho mohou obě umění mnoho získat.

– Eva Blažíčková⁴¹

Jak nastiňuje úvodní citát této kapitoly, tančit je možné bez hudby, ale spolu s hudbou získává něco navíc. Může to být energie obsažená v hudbě, může to být umocněné emoční vyznění tance... S hudbou tanec získává jakýsi další rozměr.

To platí i v taneční výchově s malými dětmi, kde se hudba také stává pomocníkem vedoucím první kroky při snaze vystihnout její rytmus, nebo pohyby paží vykreslující její melodickou linku. Hudba dále dětem nabízí prostor rozvíjet fantazii i tvořivost. Vzájemné blízkosti tance a hudby si všímá J. Jeřábková a zmiňuje potřebu snažit se v dětech podněcovat vztah k hudbě, dosáhnout toho, aby hudbu poslouchaly rády a postupně u nich vypěstovat vztah k hodnotné hudbě.⁴² Podobně E. Blažíčková popisuje také ideální podobu hudebního doprovodu v tanečních hodinách.⁴³ Přednost u obou zmíněných autorek dostává živá hudba před hudbou reprodukovanou. Hudebníkem by přitom měl být člověk schopný improvizovat, který má smysl pro pohyb a vnímá specifika jednotlivých hudebních her a cvičení a je schopný ke své úloze přistupovat inovativně. Za nejvhodnější hudební nástroj obě autorky označují klavír. E. Blažíčková navíc dodává, že hudebník by měl být vlastně spolupracujícím pedagogem, a za velice přínosné považuje, pokud kromě doprovodné hry na klavír může nabídnout také hru na perkuse s doprovodným zpěvem.

Kvalita hudby je ovlivňována schopnostmi doprovodného hudebníka. J. Jeřábková doslova píše: „Čím bohatěji umí při hudební improvizaci využít umělecké hudby 19. a 20. století, tím lépe. V melodické, stejně jako v rytmické složce, se s výhodou uplatní i prvky z lidové hudební tvorby.“⁴⁴ Doplnuje to však upozorněním, že by se měl hudebník vyhnout melodickým a rytmickým prvkům tzv. populární hudby, protože s těmi se děti setkávají poměrně často v běžném životě a navíc mohou děti při pohybovém vyjadřování spíše zavádět.

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. S. 223.

⁴¹ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 43

⁴² JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 9 – 12.

⁴³ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 20.

⁴⁴ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 12.

Vzhledem k propojenosti tance s hudbou je nezbytné během taneční výchovy rozvíjet i hudební citění dětí. Sloužit k tomu mohou jak čistě pohybové prostředky, tak i libovolné druhy tleskání, ťukání nebo hra na rytmické nástroje.⁴⁵

3.5.1 Rozvoj vnímání předškolních dětí

Z hlediska rozumového rozvoje předškolních dětí se J. Pávková zmiňuje o pokroku poznávacích a paměťových procesů. Vnímání se na konci předškolního období zlepšuje natolik, že jsou děti schopné rozlišovat barvy, výšku tónů a různý rytmus. Obtížné a nepřesné je pro ně ještě vnímání prostoru a času.⁴⁶

Taneční výchova může dětem v tomto rozvoji napomáhat. Vhodnými hrami a cvičeními se mohou děti učit rozeznávat rytmus a poznávat výrazně odlišné tóny – tedy rozeznávat, které jsou vysoké a které nízké a pro lepší porozumění je vyjadřovat pohybem nízko při zemi nebo naopak vysoko ve výponu. Při pohybových hrách se mohou seznámit s tím, kdy skladba nebo říkanka začíná a kdy končí a při tom poznávat prostor kolem sebe. Děti tak zjišťují, kde jsou rohy a kde střed místnosti, ve které taneční činnost probíhá, co znamená přemístit se z jedné její strany na druhou apod.

Čas, prostor a rytmus, jejichž vnímání se u předškolních dětí teprve vyvíjí a k jejichž poznávání a lepšímu pochopení je dobré dětem napomáhat, skýtá v sobě právě tanec. E. Syblík v publikaci *Tanec v nás i mimo nás* v kapitole *Podstata, kouzlo a působnost rytmu* píše: „Nezáleží na tom, zda se umělecké dílo projevuje v prostoru, jako architektura a sochařství, nebo v čase, jako hudba a poesie, nebo v čase a v prostoru zároveň: tanec. Vždy musí být řízeno rytmem, který v tanci dokonce je násoben, a tudíž jeho působnost je stupňována.“⁴⁷

3.6 Hodnoty vnímané pohybem

Tanec, tak jak v této práci již zaznělo, je přirozeným projevem každého člověka, který je schopen, slovy E. Blažičkové, „myslet, cítit a hýbat se“.⁴⁸ Tanec je tedy prostředkem vyjádření našich myšlenek, pocitů a postojů ke světu. Pomocí tance můžeme poznávat sami sebe a tím nabývat větší sebejistoty a zároveň získávat lepší schopnost určité sebekontroly.

⁴⁵ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 12.

⁴⁶ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 87.

⁴⁷ SYBLÍK, E. *Tanec v nás i mimo nás : Historické poznatky a estetické soudy*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1937. S. 27.

⁴⁸ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 9.

E. Blažičková o tanci píše také následující: „Tanec umožňuje všimnout si zážitků, které vyvolává vlastní pohybující se tělo a nabízí možnost tuto zkušenost procítit, rozpoznávat, srovnávat, hodnotit a promýšlet. Tato zvýšená *kinetická citlivost* je spolehlivou cestou ke kritickému vědomí a sebekázi. Při nedostatku pohybové výchovy člověk necítí pohyb jako zdroj sebejistoty a sebevědomí, není proto schopen dostatečně vyvolávat a spojovat intelektuální a citové podněty s fyzickými, a tím porozumět sám sobě.“⁴⁹ Na základě tohoto tvrzení E. Blažičková zařazuje tanec do *výchovy*. Umožňuje totiž dětem rozvíjet jejich tvůrčí schopnosti, prozkoumávat jejich osobnost a nabízí možnost ztvárnit významné zážitky, což může být slovy E. Blažičkové „...cesta k větší citlivosti pro hodnoty nejenom v umění, ale i v přírodě a mezilidských vztazích.“⁵⁰

3.6.1 Citový vývoj předškolních dětí

Aby tanec přinášel taková poznání, o kterých se píše na předchozích řádcích, vyžaduje to u tanečníka určitou citovou vyspělost. Během vývoje dětí však tanec může tomuto procesu citového dospívání napomáhat a dítěti poskytovat prostor a příležitost poznávat nové hodnoty, pocity či emoce, a to v poměrně bezpečném prostředí.

J. Pávková⁵¹ se v kapitole o období předškolního věku věnuje i rozvoji citů dítěte, které, jak uvádí, mají v životě předškoláka velký význam. V tomto období podle ní převahuje potřeba kladných citů.

U dítěte se v tomto období objevují také city nové, kterými jsou stud, plachost, nesmělost, ostych nebo strach z neznámého.⁵² Taneční kroužek může dětem jednak dát poznat tyto nové pocity, ale také jim může pomáhat je ovládat, nebo překonávat.

V neposlední řadě J. Pávková jako specifikum pro období předškolního věku dítěte uvádí rozvoj vyšších citů, zvědavosti, smyslu pro krásu, dobro a zlo.

U M. Vágnerové se v kapitole *Věk hry a přípravy na školu – předškolní období* můžeme dočíst, že děti ve zmíněném období se ve svých nově nabývaných emočních prožitcích začínají lépe orientovat. Začínají přesněji rozlišovat kvalitu a význam jednotlivých emocí

⁴⁹ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 9.

⁵⁰ Tamtéž. S. 9

⁵¹ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. S. 87.

⁵² Tamtéž. S. 87.

a chápat příčiny jejich vzniku. Pokud děti zvládají orientovat se nejen ve svých, ale i v cizích pocitech, pomáhá jim to přiměřeněji reagovat na vzniklé situace.⁵³

⁵³ DENHAM, S. A. et al. (2003) Preschool emotional competence : Pathway to social competence? Child development. In M. Vágnerová. *Vývojová psychologie*. S. 219.

4. Scénický tanec

Jsou jen dva druhy tance, dobrý a špatný, a je jen jediný hřích a tím je prostřednost.

– Marta Grahamová⁵⁴

Scénický tanec je široký pojem, který zahrnuje jednak *balet*, jehož dnes známá klasická podoba se utvářela několik století, tak i ve 20. století vznikající proud *scénického a koncertního tance*. Jeho první představitelkou byla americká tanečnice Isadora Duncan (1880–1927). Později se začaly rozvíjet další pohybové techniky v rámci tzv. *Free Dance*, označované jako *novodobý, plastický, komorní* nebo *výrazový tanec*. Mezi další novodobé styly patří *Modern Dance, Jazz Dance* a *Tap Dance*. Dnes se ve scénickém tanci využívá různých stylů, které naplňují myšlenky a témata od zábavných přes poetické až po vážné lidské problémy, a to ve skladbách dějových i bezdějových.⁵⁵

Nový směr scénického umění se postupně rozšířil nejenom po evropských zemích a v Americe, ale můžeme jej nalézt také například v Japonsku nebo v Izraeli. A nebyla to záležitost několika umělců, ale byl to všeobecný úkaz doby (začátku 20. století), jak píše J. Kröschlová⁵⁶.

4.1 Současný scénický tanec

Pojem *Modern Dance* bývá do češtiny překládán jako *Scénický tanec* ve smyslu tanečního hnutí a taneční techniky, která se vyvinula v opozici k tradičnímu, klasickému baletu.⁵⁷ V květnu 2008 se toto hnutí v Kutné Hoře na *Celostátním sympoziu o taneční výchově na přelomu tisíciletí*⁵⁸ se usneslo, že výchova a vzdělávání dětí prostředky scénického tance se bude nazývat *taneční tvořivá výchova*.

⁵⁴ Dance Observer, Vol. 29 No. 2, February 1962. In KRÖSCHLOVÁ, J. *Výrazový tanec*.

⁵⁵ KRÖSCHLOVÁ, E. *Jevištní pohyb : Herecká pohybová výchova*. Vyd. 4. Praha: Nakladatelství AMU, 2003. ISBN 80-7331-910-1. S. 162 – 164 (heslo SCÉNICKÝ TANEC).

⁵⁶ KRÖSCHLOVÁ, J. *Výrazový tanec*. Praha: Orbis, 1964. S. 33.

⁵⁷ KRÖSCHLOVÁ, E. S. 123 – 124 (heslo MODERN DANCE).

⁵⁸ Celostátní sympozium o taneční výchově na přelomu tisíciletí : TANEČNÍ VÝCHOVA A KULTURNÍ KAPITÁL se konalo 22. – 25. května 2008 v Kuté Hoře. Sympozium bylo svoláno téměř po padesáti letech od naposledy konaného podobného setkání (1959), s myšlenkou proběhnutí zásadního setkání zástupců většiny tanečně vzdělávacích organizací, aby společně zkonstatovali stav taneční výchovy na přelomu tisíciletí a zformovali své názory a vize do budoucnosti (www.scenicky-tanec.cz/scenicky-tanec-pohybove-divadlo/prehledky/celostatni-sympozium/, staženo 1.4. 2013).

4.2 Taneční výchova

J. Jeřábková ve své publikaci *Taneční příprava* o taneční výchově píše, že vede děti k návyku správného držení těla a současně rozvíjí jejich vnitřní citlivost, vnímavost, představivost, hudební, prostorové i kolektivní citění a probouzí v nich tvořivost.⁵⁹ Jako cíl výchovy pak uvádí harmonický pohyb. Pohyb, který je kultivovaný, vytvářený z vnitřního pocitu, z radosti z pohybu samého, z určité představy a z hudebního zážitku. Důležitým prvkem současného scénického tance je hledání výrazu tanečního projevu uvnitř každého zúčastněného. Dítě je vedeno k vlastní tvořivosti vycházející z jemu známých pocitů. Tím se předchází pouhému vnějšímu mechanickému napodobování.

4.2.1 Historický vývoj taneční výchovy v českém kontextu

Svůj příspěvek ve sborníku, který je jedním z výstupů *Celostátního symposia o taneční výchově na přelomu tisíciletí*⁶⁰ uvádí Z. Smugalová těmito slovy: „Tanec v naší zemi disponuje něčím, co nám závidí každý cizinec, který ČR navštívil a který měl možnost setkat se se strukturou a výsledky základního tanečního vzdělávání u nás. Síť základních uměleckých škol a soukromých tanečních studií zaměřujících se na estetickou pohybovou výchovu a scénický tanec žije z tradice, která nikde ve světě nemá obdoby. Tento poklad obsahuje více než taneční základy našich profesionálních umělců, především je to klíč k tvořivosti dítěte a harmonickému rozvoji jeho osobnosti. Když se ohlédneme zpět, zjistíme, že už to bude pomalu sto let trvající proces.“⁶¹

Počátky taneční výchovy Z. Smugalová ve výše zmíněném příspěvku spatřuje již v rytmicko-pohybové výchově vycházející z rytmiky, umělecké gymnastiky a dalších směrů, jako například tzv. duncanismu. Z této výuky se pak postupem času vyvinula systematická metodika taneční výchovy založená, cit.: „...na respektování přirozených projevů předškolních a školních dětí, směřující k rozvoji pohybových a tvůrčích schopností dítěte.“⁶² Jak je možné se dále dočíst v tomto příspěvku, kurzy rytmické gymnastiky pro děti a dospívající mládež podle Jaque-Dalcroze⁶³ fungovaly již před první světovou válkou. Z jeho

⁵⁹ JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční příprava*. S. 8.

⁶⁰ Sborník příspěvků z Celostátního symposia o taneční výchově na přelomu tisíciletí, které se konalo 22. až 25. května 2008 v Kutné Hoře.

⁶¹ SMUGALOVÁ, Z. Taneční výchova (pohled do minulosti). In: Sborník příspěvků *TANEČNÍ VÝCHOVA A KULTURNÍ KAPITÁL : Celostátní symposium o taneční výchově na přelomu tisíciletí*. (Ed. Zuzana Smugalová), Praha: NIPOS-ARTAMA, 2008. ISBN 978-80-7068-226-5. S. 65 - 71.

⁶² Tamtéž. S. 65.

⁶³ Jaque-Dalcroze, Emil (1865–1950) – profesor ženevské konzervatoře, který došel k tomu, že hudební výchova musí být založena na motorice. V Hellerau u Drážďan založil školu specializovanou na pohybovou

školy následně vycházely naše první tanečnice a choreografky. Od Dalcroze postupně čerpají a z něj vycházejí další nové taneční metody a školy.⁶⁴ Jednou z významných osobností, která od něj převzala zákon rytmu a pohybu, byla česká tanečnice a choreografka Jarmila Kröschlová (1893–1983), která tuto metodu obohatila natolik, že vytvořila metodu vlastní a otevřela školu tělesné, rytmické a taneční výchovy.⁶⁵

Z. Smugalová ve svém článku píše také o zavedení státní zkoušky z rytmiky a gymnastiky (1925), bez které nebylo možné vést v Brně rytmickou a pohybovou výchovu. Tato zkouška byla zavedena jako opatření před tanečními školami bez odborného vedení, ve kterých docházelo k fyzickému i psychickému ubližování na zdraví dětských žáků.⁶⁶

V roce 1934 založil Emanuel Syblík, taneční a výtvarný estetik, kritik spisovatel, překladatel a pedagog, *Svaz Tanec-Rytmika-Gymnastika*. Jeho cílem bylo zvýšit odbornost učitelek tance, rytmiky a rytmického tělocviku a být profesním sdružením a ochrannou organizací. Tento svaz byl v meziválečných letech velice aktivní. Vydával časopis, publikace o tanci, organizoval přednášky, školení, setkání a vystoupení tanečních škol, taneční soutěže ad. Také zorganizoval matiné s názvem „Pohybová a rytmická výchova dětí“. Veřejnost se tak měla možnost seznámit s různými tehdejšími směry estetické výchovy a s jejich výsledky. Takto se snažil Svaz fungovat ještě i během druhé světové války. Jak se ale můžeme dočíst dále v článku Z. Smugalové⁶⁷, po válce se Svaz rozpadl. V roce 1946 tak v Brně vznikl samostatný *Moravsko-Slezský Svaz Tanec-Rytmika-Gymnastika*, který se především snažil organizovat seminární kurzy pro pedagogy tance a rytmické výchovy. Mnohé se však pro nezáměr nekonaly. Poslední zmínky o činnosti svazu, jak uvádí autorka, jsou z podzimu 1949. Svaz se na území Čech rozpadl již v roce 1946. Aby se mohly soukromé taneční školy i nadále sdružovat, vznikl zvláštní *Odbor majitelů ústavů tanečního umění a tělovýchovy*, který utvořila *Hospodářská skupina lázní a sportovních míst ústředního svazu pro cizinecký ruch*. Tato organizace byla zrušena v roce 1949.

Situace soukromých škol po roce 1949 by se tak mohla zdát ztracená, autorka⁶⁸ článku nás však vyvádí z omylu. Jak totiž uvádí, příslušné orgány, pod které soukromé školy spadaly, si uvědomovaly, že ze strany státního školství není dostatečně zajištěna základní umělecká

a taneční výchovu, která se později přesunula do Laxenburgu u Vídně. Českými absolventkami této školy byly Jarmila Kröschlová, Laurette Hrdinová a další (podle Kröšlová, E. S. 101 (heslo JAQUE-DALCROZE Emil).

⁶⁴ SMUGALOVÁ, Z. Sborník *Taneční výchova a kulturní kapitál*. S. 65.

⁶⁵ TUHÁČKOVÁ, H. *Odkaz Isadory Duncanové pro rytmickou gymnastiku v novém pojetí tělesné výchovy na základních školách*. Brandých nad Labem, 1989. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra tělesné výchovy. Vedoucí práce PaedDr. Jitka Polášková. S. 23.

⁶⁶ SMUGALOVÁ, Z. Sborník *Taneční výchova a kulturní kapitál*. S. 65 – 66.

⁶⁷ Tamtéž. S. 66.

⁶⁸ Tamtéž. S. 67.

výchova, ale je jí zapotřebí. V roce 1949 byl proto schválen zákon, podle kterého bylo možné vyučovat soukromě nebo doma, ovšem za určitých podmínek. Jednou z nich byl například požadavek na odbornou kvalifikaci pedagoga. Tanec například, podle tohoto zákona, mohla vyučovat pouze osoba s odbornou zkouškou způsobilosti, případně s určitým vzděláním z Vyšší odborné hudební školy nebo s určeným vzděláním ze školy vysoké. Tento zákon se týkal hudebních, pěveckých, tanečních a výtvarných oborů.

Z. Smugalová ve svém článku zmiňuje také taneční výchovu spadající pod státní správu.⁶⁹ Můžeme se tak dozvědět, že již od roku 1947 mohlo být podle Ministerstva školství, věd a umění do osnov hudební školy zařazeno oddělení taneční průpravy pro děti od osmi do patnácti let. V padesátých letech dvacátého století však příliš velký zájem o taneční oddělení nebyl. V roce 1960 Ministerstvo školství a kultury ustanovilo novým školským zákonem *Lidové školy umění*, které o rok později dostaly možnost zavést mimo jiné také taneční, literárně-dramatický a výtvarný obor. Výuka tanečních oborů byla sjednocena o další čtyři roky později po schválení finální verze jejich osnov na semináři učitelů tance v Kroměříži. Těmto změnám předcházela v roce 1959 *Celostátní konference o tanečnosti*, která byla, jak zmiňuje autorka, jistým příkladem pro uspořádání symposia v roce 2008, jehož výsledkem je sborník obsahující kromě jiných také zde zmiňovaný článek.

V následující části článku Z. Smugalová⁷⁰ rozebírá záznamy a poznatky ze zmíněné konference z roku 1959. Nejvíce zde zaznívá povzdech nad neblahou situací v oboru novodobého tance, nad nedostačující kvalifikací tanečních pedagogů, nad jejich nízkým platem nebo nad nevhodnou nabídkou studia pro budoucí pedagogy a v souvislosti s tím se objevuje zájem tuto situaci změnit.

Pro nás je ještě zajímavé téma jedné z debat uvedené na zmíněné konferenci. Hlasovalo se zde o doporučení, aby předškolní pohybová výchova byla povolena namísto od tří let, jak tomu bylo do té chvíle, až od čtyř let věku dětí. Na základě čeho bylo toto doporučení na konferenci odhlasováno, se v článku neuvádí.

4.3 Možnosti studia současného scénického tance

Současný scénický tanec je možné zájmově studovat v několika různých institucích. Taneční kroužky otevřené dětem již předškolního věku nabízejí rodinná centra, soukromé mateřské školy, ale i státní mateřské školy jako volitelnou mimoškolní činnost. Navštěvovat

⁶⁹ SMUGALOVÁ, Z. Sborník *Taneční výchova a kulturní kapitál*. S. 68.

⁷⁰ Tamtéž. S. 68 – 70.

taneční výchovu dále umožňují také soukromá studia nabízející volnočasové aktivity pro mládež, soukromá taneční studia, ale i domovy dětí a mládeže a v neposlední řadě Základní umělecké školy.

4.3.1 Taneční obor na Základních uměleckých školách

Výuka tanečního oboru na Základních uměleckých školách (dále jen TO ZUŠ) je závažně stanovena *Věstníkem MŠMT, ročník LIX, sešit 6, červen 2003*. Její charakteristiku uvádí *Úprava vzdělávacího programu tanečního oboru základních uměleckých škol pro přípravné studium a I. stupeň základního studia*.⁷¹

Výuka je členěna na přípravné studium, I. a II. stupeň základního studia a studium pro dospělé. Do přípravného studia mohou být přijímány i děti předškolního věku. Taneční výchova přípravného stupně se zaměřuje na kultivaci přirozeného projevu formou her a cvičení. Na I. stupni je vyučována taneční průprava, současný tanec, lidový tanec a klasická taneční technika. Hlavním předmětem je vždy stanoven ten, který preferuje vyučující pedagog. Součástí výuky je také taneční praxe, která navazuje na vyučovací předměty. *Cílem TO ZUŠ je vychovat mladého člověka se smyslem pro harmonický kultivovaný pohyb, aktivního, tvořivého, vnímavého a citlivého ke svému okolí a k chápání tanečního umění*.⁷²

Na II. stupni základního studia jsou vyučované předměty rozšířeny o *historický tanec* a v rozšířeném studiu, které je určeno především žákům připravujícím se na studium na konzervatoři, jsou stávající předměty doplněny ještě o základy dějin tance a hudební nauky.⁷³

4.4 Zařazení taneční výchovy do RVP

Kdyby byla každému dítěti dána možnost poznat tanec jako tvůrčí uměleckou činnost v průběhu jeho školní docházky, tanec, držící krok s jeho tělesnými, duševními a rozumovými potřebami, byl by jeho život hodnotnější více, než si dokážeme představit.

– Eva Blažíčková⁷⁴

V září 2013 to budou již tři roky, co si školy mohou do svých Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) zařadit jako doplňující vzdělávací obor

⁷¹ Schváleno MŠMT dne 7. května 2003 pod č.j. 17 620/2003-22 s platností od 1. září 2003.

⁷² *Úprava vzdělávacího programu tanečního oboru základních uměleckých škol pro přípravné studium a I. stupeň základního studia* [online] [Cit. 15. 5. 2013]. Dostupné z:

http://aplikace.msmt.cz/PDF/2_Uprava_VP_TO_v_ZUS.pdf

⁷³ BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. S. 39.

⁷⁴ Tamtéž. S. 8.

Taneční a pohybovou výchovu. O tento obor byla rozšířena vzdělávací oblast *Umění a kultura* s účinností od 1. 9. 2010 opatřením ministra školství.⁷⁵

Tento doplňující obor, jak je uvedeno v *Opatření ministra školství* z července 2010 poskytuje školám: „...možnost obohatit vzdělávací obsah základního vzdělávání ve vzdělávací oblasti Umění a kultura. Vymezený vzdělávací obsah podporuje rozvoj kreativity žáků prostřednictvím tance vycházejícího z přirozeného pohybu člověka.“⁷⁶,

Dále je také uvedeno, že je nezbytné věnovat pozornost čtyřem základním doménám, které jsou od *Taneční a pohybové výchovy* neoddělitelné a které jsou zastoupeny v celém vzdělávacím obsahu v různých podobách – *Objevování svého místa, Rozvíjení inteligence těla, Původnost/originalita* a *Vytváření společenství*.⁷⁷

Učivo Taneční a pohybové výchovy je rozděleno, jak se můžeme dočíst v *Příloze č.1*, která je součástí *Opatření ministra školství*, do sedmi okruhů učení: *pohybová příprava, prostorové citění, vzájemné vztahy, pohyb s předmětem, pohybové a taneční hry, hudba a tanec, improvizace*.⁷⁸ Na II. stupni ZŠ se v rámci improvizace klade důraz především na vlastní tvorbu vycházející ze schopností a možností jedince.

4.5 Zájmové kroužky pro děti od 3 let

Ne-li všechny, pak rozhodná většina dětí miluje pohyb a povyk, na možnosti svobodně se pohybovat a zakřičet si závisí jejich tělesné i duševní zdraví.

– Janusz Korczak⁷⁹

Posledních několik let můžeme pozorovat rostoucí škálu nabídek zájmových činností pro děti. Mimoškolní zájmové aktivity nabízejí jak základní školy, tak další instituce s programem pro děti a mladistvé.

S rostoucí nabídkou roste také zájem rodičů, přihlásit své dítě na činnost, která by jej rozvíjela. A čím dřív, tím líp, alespoň podle mínění mnohých rodičů. O tomto trendu píše také B. Hofbauer v kapitole *Východiska, souvislosti, perspektivy* v publikaci *Pedagogické*

⁷⁵ *Opatření ministerstva školství, mládeže a tělovýchov, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s platností k 1. 9. 2010* [online] [Cit. 15. 4. 2013] Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/DVO_tpv.pdf. In <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>

⁷⁶ Tamtéž. S. 1.

⁷⁷ Tamtéž. S. 1.

⁷⁸ Tamtéž. S. 2.

⁷⁹ KORCZAK, J. *Jak milovat dítě*. S. 41.

ovlivňování volného času.⁸⁰ V souvislosti s rychlejším vývojem dnešních dětí se snižuje věk, ve kterém děti začínají navštěvovat příležitostné, ale i pravidelné zájmové aktivity. Tato tendence časnějšího nástupu, jak dále uvádí B. Hofbauer, se projevuje od druhé poloviny 20. století. Před tím bylo běžné, že děti začaly navštěvovat zájmové útvary až od třetího ročníku základní školy. V poslední době však není výjimkou, že se členy zájmových kroužků či souborů stávají už děti předškolního věku.⁸¹

Faktorem, který podněcuje rozvíjení dětí již v tomto nízkém věku, je podle B. Hofbauera rodina, místo bydliště a vrstevnická skupina dítěte. Vyrůstá-li dítě ve zdravém a podnětném rodinném prostředí, které se zajímá o potřeby dítěte, poskytuje dítěti dobrý vzor volnočasového chování a mají-li rodiče prostředky na to, zajistit dítěti organizačně a hmotně vhodné a žádoucí aktivity, může to mít na dítě pozitivní vliv.⁸²

I přes mnohé studie o tom, jak je zájmová mimoškolní činnost pro děti přínosná a jakým způsobem je možné začít rozvíjet děti čím dál mladšího věku, vyvolává toto téma mnoho otázek a diskuzí, jako například v pořadu České televize *Sama doma*. Tématem tohoto pořadu bylo 6. 9. 2012 *Kroužky, přetěžování dětí – ambice rodičů*.⁸³ Hostem pořadu byla dětská psychologka, Mgr. Kateřina Rodná, která v první řadě klade důraz na to, aby rodiče nechávali své děti pravidelně se věnovat jen takové činnosti, která je baví. Dítě nemá zájmovou aktivitu navštěvovat z povinnosti. Rodná varuje také před tím, aby děti byly přihlášeny na příliš mnoho kroužků zároveň. Dětem v první třídě Základní školy doporučuje dva kroužky týdně a dodává: „Příliš kroužků je zdrojem stresu pro dítě i pro rodiče, kteří se musejí starat o to, kdy kde má jejich dítě být, jak se tam dostane, kdo ho vyzvedne apod. Pro dítě je navíc důležité, aby mělo čas na to si klidně hrát. Dítě, které si nemůže hrát je dlouhodobě pod tlakem.“⁸⁴

Z problematiky dětských zájmových činností vyvstává také otázka, v jakém věku by dítě mělo začít navštěvovat nabízené aktivity. V poslední době se dokonce objevují kroužky již pro děti v batolecím věku. Článek na toto téma vyšel v lednu letošního roku v týdeníku

⁸⁰ HOFBAUER, B. Východiska, souvislosti, perspektivy. In. *Pedagogické ovlivňování volného času : trendy pedagogiky volného času*. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Vyd. 2. Praha: Portál, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-262-0030-7. S. 32 – 33.

⁸¹ Tamtéž. S. 32

⁸² Tamtéž. S. 32

⁸³ Téma: *Kroužky, přetěžování dětí – ambice rodičů*. Interview s Kateřinou RODNOU, dětskou psychologkou [online]. Česká televize: pořad *Sama doma* vysílaný 6. 9. 2012 [cit. 19. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1148499747-sama-doma/212562220600105/obsah/217648-krouzky-pretezovani-deti-ambice-rodicu-katerina-rodna-1-cast/>

⁸⁴ Tamtéž.

Respekt s názvem *Studující nemluvnata*.⁸⁵ Můžeme se v něm dozvědět, jak probíhají hodiny hudby nebo angličtiny pro děti, které se teprve učí první slova.

Dětská psycholožka PhDr. Simona Hoskovcová, Ph.D. pro tento článek uvedla, že se mnozí rodiče mylně domnívají, že volný čas dítěte je potřeba zcela naplnit. Doslova zde říká: „Nechápou, že nadbytkem kroužků se člověk nenaučí postarat o svůj volný čas sám. Dítě by se mělo naučit zabavit se samo nebo s kamarády.“⁸⁶ Dále dodává, že důležité je být s dítětem, mluvit s ním o jeho úspěších a neúspěších a být mu takovým vzorem, aby se naučilo sebekontroly. Právě to je důležité v období předškolního věku. Docílit toho je možné, když se rodiče s dítětem pravidelně a soustředěně věnují jedné činnosti.⁸⁷

⁸⁵ MATÚŠKOVÁ, Štěpánka. *Studující nemluvnata*. *Respekt*. 2013, 24(5), 67-69

⁸⁶ Tamtéž. S. 69

⁸⁷ Tamtéž. S. 69.

5. Výzkum – taneční výchova pohledem rodičů, dětí a odborníků

5.1 Metodologie

Následující část práce se věnuje výzkumům, které mají ukázat výše zmiňovanou teorii v praxi. Pro šetření jsem zvolila dvě výzkumné metody – postojový dotazník a strukturovaný rozhovor. Výzkum jsem prováděla ve třech různých skupinách respondentů za účelem získat tři roviny pohledů na stejnou problematiku, tedy na taneční zájmovou činnost předškolních a mladších školních dětí. Respondenty byli *rodiče*, kteří přihlásili alespoň jedno své dítě na zájmový taneční kroužek, *děti*, které v současnosti zájmový taneční kroužek navštěvují a *odborníci*, kteří se svou profesí zajímají o dětskou zájmovou činnost se zaměřením na taneční výchovu nebo sami jsou vedoucími zájmových skupin, které se této činnosti věnují.

Otázky, pokládané buď formou dotazníku – v případě rodičů a dětí, nebo formou strukturovaného rozhovoru s odborníky, jsem směřovala především k tomu zjistit motivaci, s jakou se rodiče rozhodují pro to přihlásit své dítě právě na taneční zájmovou činnost, dále jestli sami děti následně vnímají to, co je pro jejich rodiče významné a stává se to tím, co je na dané činnosti baví, a nakonec jak se na přínos taneční výchovy dívají odborníci v souvislosti s tím, v jakém věku děti kroužek začnou navštěvovat a v jakém věku je to podle nich neoptimálnější.

U rodičů jsem dále zjišťovala, zda na svém dítěti vnímají dopad tanečního kroužku, jestli je znát, že takový kroužek dítě navštěvuje, a zda a jakou hodnotu by pro rodiče mělo případné taneční představení zájmové skupiny, kterou jejich dítě navštěvuje. V souvislosti s případným tanečním představením jsem se tázala dětí, o koho by stály, aby jejich představení navštívil. Dalšími dvěma uzavřenými otázkami jsem pak u dětí zjišťovala, zda zájmové tancování přijaly za „své“ a povídají si o něm se svými spolužáky, nebo jestli jejich spolužáci alespoň vědí, že takovou činnost navštěvují.

Během rozhovoru s odborníky jsem navíc zjišťovala, jestli podle nich může mít zájmová taneční výchova pro děti předškolního věku nějaký špatný dopad právě kvůli jejich nízkému věku a případně jaký. Poslední otázka rozhovoru se následně týkala toho, čemu je potřeba věnovat zvýšenou pozornost nebo na co v rámci zájmové taneční výchovy klást důraz při práci s předškolními dětmi a dětmi vůbec. U dvou dotazovaných došlo nakonec ještě na jednu

otázku – co může tanec nabídnout dnešním dětem, které jsou obklopené pestrou nabídkou volnočasových aktivit a především všelijakými elektronickými hračkami a přístroji.

Rozsah dotazníků jsem uzpůsobila tak, aby respondentům netrvalo více než deset minut je zodpovědět. Tento záměr měl zajistit větší pravděpodobnost návratnosti dotazníků a jejich poctivého vyplnění bez pocitu spěchu. Pro strukturovaný rozhovor jsem zvolila čtyři stěžejní otázky. Při domlouvání schůzek jsem uváděla, že rozhovor by měl zabrat zhruba dvacet minut. Do tohoto času jsem zahrнула nejenom položení připravených otázek, ale i seznámení, představení a uvedení respondenta do tématu práce, pro kterou měl být rozhovor následně nahrán na diktafon. Osobní setkání ale nakonec ve všech třech případech trvalo o něco déle, protože respondenti projeví o téma velký zájem a chuť se se mnou podělit se o své myšlenky, zkušenosti a názory i mimo pokládané otázky.

5.2 Dotazník pro rodiče

Cílovou skupinu respondentů prvního postojového dotazníku tvořili rodiče, kteří alespoň jedno své dítě přihlásili na zájmový kroužek tancování zaměřený na scénický tanec. Největší část respondentů byli rodiče, kteří své dítě přihlásili do Tanečního studia Dobřichovice (dále jen *rodiče z Dobřichovic*). Menší část respondentů tvořili ti, kteří své dítě přihlásili do Rodinného centra Leťánek do tanečního kroužku pro děti od tří let (dále jen *rodiče z Leťánku*).

Dotazník se skládal ze dvou otázek škálových s možností doplnění vlastní verze odpovědi a tří otázek otevřených, z nichž jedna otázka měla jen zjistit věk, ve kterém dítě začalo navštěvovat taneční kroužek. Otázky byly formulovány následovně:

- *Kolik let bylo vašemu dítěti, když jste ho přihlásili do tanečního kroužku, a s jakou motivací jste tak učinili? (Vyberte jednu nebo více odpovědí z nabídky, popř. uveďte vlastní odpověď)*
- *Jaký dopad kroužku spatřujete na vašem dítěti? (uveďte pozitivní i negativní)*
- *Jak byste vnímali návštěvu tanečního představení vašeho dítěte? (označte jednu nebo více odpovědí, příp. uveďte vlastní odpověď)*
- *Jak byste reagovali, kdyby se vyučovala pohybová (taneční) výchova na ZŠ navštěvované vašim dítětem?*

Dotazník jsem distribuovala ve dvou verzích, v tištěné a v elektronické. *Rodičům z Dobřichovic* jsem ho rozdala v tištěné podobě v době, kdy čekali před koncem výuky ve

Studiu na své děti. Návratnost dotazníků tedy můžeme v tomto případě označit za stoprocentní. Žádná z dotázaných osob jeho vyplnění neodmítla. Tímto způsobem jsem vybrala 20 dotazníků. *Rodičům z Leťánku* jsem zaslala e-mailem odkaz na internetové stránky s elektronickou podobou dotazníku. Tímto způsobem jsem oslovila a o vyplnění dotazníku požádala patnáct potenciálních respondentů. Vyplněný dotazník odeslalo sedm z nich, neboli 47% oslovených. Celkový počet vyplněných dotazníků je 27.

Mou hypotézou týkající se uvedených otázek bylo, že rodiče přihlašují své děti na kroužek tancování s tím, že chtějí rozvíjet jeho pohybové, rytmické a hudební schopnosti, popřípadě rozvíjet nadání, kterého si u svého dítěte všimli. Jelikož své děti přihlašují do zájmového kroužku poměrně v nízkém věku, využívají zároveň toho, že mohou zaplnit volné odpoledne dítěte a získat tak čas pro vlastní oddych nebo vyřízení jiných záležitostí. Dále jsem očekávala, že si dítě doma zkouší to, co se na „tancování“ naučilo a že právě to je i tím, čeho si rodiče na dítěti všimají jako určitého dopadu taneční výchovy. Předpokládala jsem také, že rodiče rádi sledují růst a vývoj osobnosti svých dětí a případné taneční představení uvítají jako možnost potěšit se a pochlubit jejich šikovností a zároveň dítěti ukázat, že jej podporují v jeho aktivitách. Ačkoliv rodiče mohou vyzorovat pozitivní vliv taneční výchovy na své děti, nepředpokládala jsem, že by v ní spatřovali takový význam, aby stáli o její zařazení do výuky na základní škole navštěvované jejich dítětem.

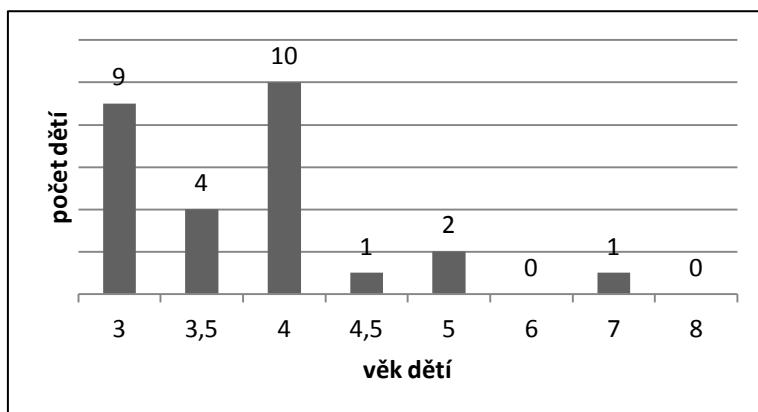
5.2.1 Motivace rodičů k přihlášení dítěte do tanečního kroužku

První škálová otázka dotazníku zjišťovala motivaci, se kterou *rodiče* přihlásili své dítě do tanečního kroužku a v kolika letech dítěte to bylo.

Z odpovědí 27 respondentů vychází, že průměrný věk přihlášených dětí byl 3, 8 roku.

Rozložení dětí příslušného věku ukazuje Graf 1:

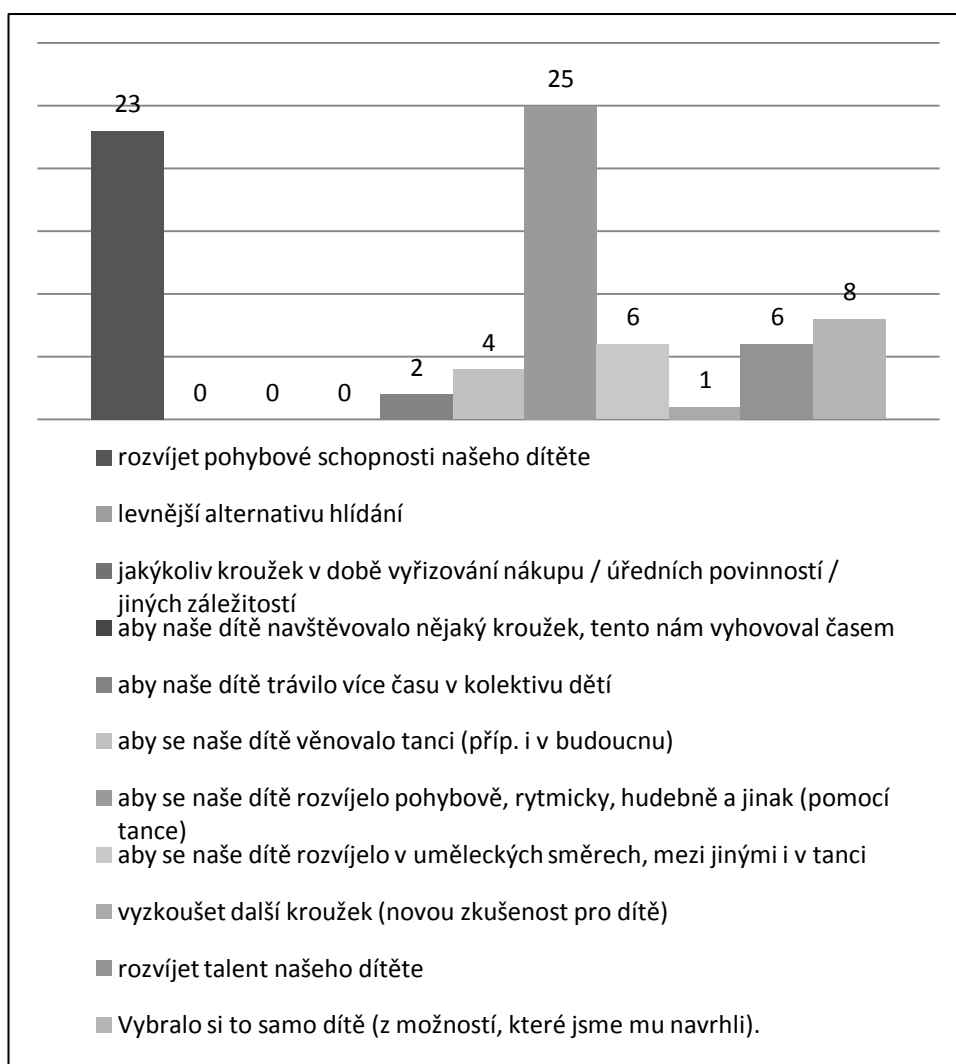
Graf 1: V jakém věku rodiče přihlásili dítě na taneční kroužek

Jako nejčastěji uváděný motiv, se kterým *rodiče* dítě na kroužek přihlásili, se ukázalo přání, *aby se jejich dítě rozvíjelo pohybově, rytmicky, hudebně a jinak pomocí tance* (tuto odpověď uvedlo 93 % respondentů). Druhou nejčastější odpovědí bylo přání *rozvíjet pohybové schopnosti svého dítěte* (tuto odpověď uvedlo 85% respondentů). Následující odpovědi neměly tak vysoké zastoupení. Ani jednou *rodiče* neodpověděli, že přihlásili dítě na kroužek proto, aby si mohli zařídit své záležitosti.

Četnost ostatních odpovědí ukazuje Graf 2:

Graf 2: Motivace k přihlášení dítěte na zájmovou taneční výchovu. *Chtěli jsme:*

Kromě navržených odpovědí, mohli respondenti uvést také vlastní odpověď. Tuto variantu využila pouze jedna matka, která napsala: *Dcera se jeví velmi pohybově nadaná, nechtěla jsem to opominout.*

5.2.2 Vliv kroužku na dítě pohledem rodičů

Druhá otázka dotazníku byla otevřená a měla zjistit, jaký vliv má taneční kroužek na dítě z pohledu jeho rodičů, respektive, jaký jeho dopad na dítěti shledávají. Rodiče měli uvést, co shledávají na tanečním kroužku pozitivního i negativního. Jedinou ne zcela pozitivní odpovědí byla reakce, že si na dítěti ničeho nevšimli, protože: *dceru kroužek nezaujal, nemělo to „šťávu“*. Ve dvou případech se vyskytla pouze odpověď: *Pozitivní*. Nejvíce respondentů se zmiňovalo o tom, že na svých dětech spatřují *radost z tance a pohybu vůbec*. Děti si *tančí i*

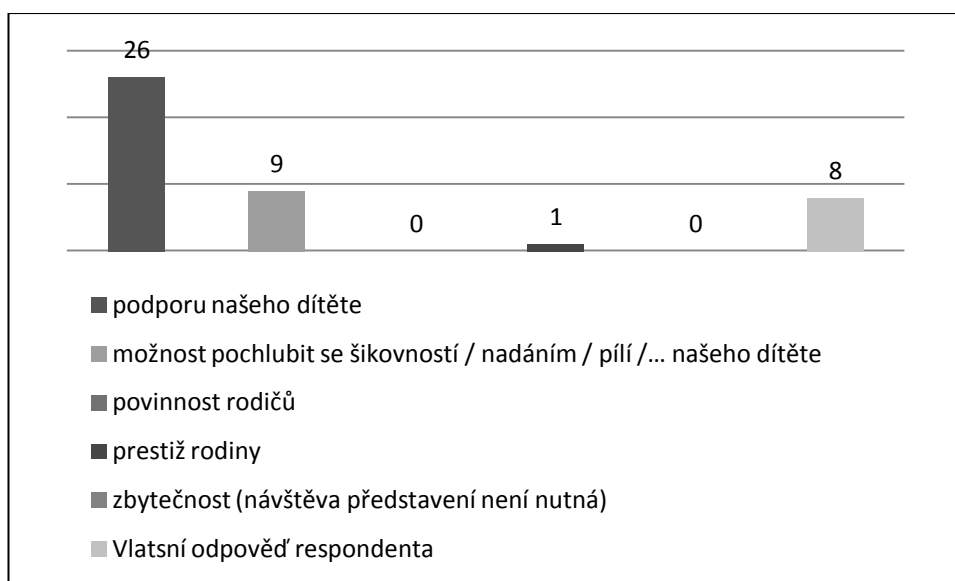
doma, předvádí rodině, co umí a samy si vymýšlí nové kreace. Změnu u dětí také sledávají na jejich komunikativnosti, lepších schopnostech zapojit se do kolektivu dětí a prosadit se v něm a na schopnostech samostatnosti i souhře s ostatními. Rodiče také vnímají vliv taneční výchovy na lepší držení těla dítěte a lepší koordinaci pohybů. Vidí, že jejich dítě taneční kroužek baví a díky němu si mimo jiné rozvíjí také cit pro hudbu, pro její pohybové vyjádření a cit pro rytmus.

5.2.3 Postoj rodičů k tanečnímu představení dítěte

Třetí otázka byla opět škálová s možností vlastní odpovědi a zjišťovala, jak by rodiče vnímali návštěvu tanečního představení svého dítěte.

96% respondentů označilo odpověď, že by návštěvu představení vnímali jako podporu svého dítěte. 33% zastoupení měla odpověď: možnost pochlubit se šikovností / nadáním / pílí / ... našeho dítěte. 30% respondentů využilo možnost zformulovat odpověď vlastní.

Graf 3: Postoj k tanečnímu představení dítěte. Návštěvu představení vnímám jako:

Mezi vlastními odpověďmi rodičů se objevil názor, že by to byl hezký kulturní rodinný zážitek, pro některé velmi emotivní. Líbí se jim na tom, že mohou vidět, co se děti naučily a určitým způsobem tak zhodnotit také práci lektorky zájmového kroužku. Jeden z respondentů uvádí, že se mu líbí, že může vidět tance také starších dětí ze Studia.

5.2.4 Reakce rodičů na výuku taneční pohybové výchovy na ZŠ

Postoj rodičů k případné výuce taneční výchovy na základní škole navštěvované jejich dítětem se ukázal jako převážně pozitivní. 82% respondentů odpovědělo, že by to *uvítali s nadšením, byli by rádi, podporovali to, přijali by to kladně*. Jedna z kladných odpovědí na otázku *Jak byste reagovali, kdyby se vyučovala pohybová (taneční) výchova na ZŠ navštěvované vaším dítětem?* byla rozepsána konkrétněji: „Kladně, v tanci vidím velkou základnu pro všeobecnou pohybovou přípravu jak pro život, tak pro další sportovní odvětví. Sama jsem učitelkou TV a snažím se tanec do hodin aspoň trošku zařazovat.“

Jeden respondent uvedl jako odpověď: *Negativně*. Zbývající čtyři respondenti (15%) uvedli, že by reagovali jednak podle toho, kdo by to vyučoval, a také na základě zájmu svého dítěte o tento předmět. Jeden z nich také uvedl, že by taneční výchovu na ZŠ uvítal pouze v podobě nepovinného předmětu či kroužku: „...jako povinný předmět pouze v případě, že by byla součástí stávající výuky tělesné výchovy.“ Jako další povinný předmět by to považoval za nadbytečné.

5.3 Dotazník pro děti

Cílovou skupinu druhého postojového dotazníku tvořily děti, které v současné době navštěvují taneční kroužek v Tanečním studiu Dobřichovice a jsou ve věku od osmi do dvanácti let. Spodní věková hranice byla zvolena s ohledem na to, aby dítě bylo schopné dotazník vyplnit samostatně. Horní věková hranice je věkem nejstarších dívek navštěvujících zájmový kroužek Studia.⁸⁸

Dotazník pro tento typ respondentů byl sestaven tak, aby se všechny jeho otázky vešly na jednu stranu listu papíru a předešlo se tím neúplnému vyplnění dotazníku způsobené přehlédnutím otázek na druhé straně. Šest vybraných otázek bylo zastoupeno jednou otázkou škálovou, dvěma otázkami uzavřenými, dvěma otázkami otevřenými a jednou otázkou zjišťující současný věk respondenta a věk, ve kterém začal navštěvovat kroužek tancování. Otázky měly tuto podobu:

⁸⁸ Studio navštěvují i starší členky, které však tvoří *soubor*, jehož smyslem již není jen taneční výchova ve smyslu rozebíraném v teoretické části práce, ale i umělecká činnost zaměřená na choreografické výstupy a účast na tanečních postupových přehlídkách a festivalech scénického tance.

- *V kolika letech jsi začal/a chodit na tancování? Kolik je ti teď?*
- *Co tě na tancování baví? (Označ křížkem, kolik chceš odpovědi. Na volné místo můžeš napsat vlastní odpověď.)*
- *Vědí tvoji spolužáci, že chodíš na taneční kroužek? Ano Ne*
- *Bavíš se se svými spolužáky o tanečním kroužku, který navštěvuješ? Ano Ne*
- *Koho bys chtěl, aby přišel na tvoje taneční představení?*

Hypotézou k tomuto dotazníku bylo, že děti baví pohyb a mají rády volnost projevu, kterou jim umožňují chvíle společné nebo vlastní improvizace v hodinách taneční výchovy. Zároveň je ale baví také vytváření společné choreografie, protože díky ní mohou vidět, čeho jsou schopny, co dokážou. I když děti taneční kroužek baví, není samozřejmostí, že se o něm baví se svými spolužáky. Scénický tanec totiž není „mainstreamovou“ aktivitou, v televizi není běžně k vidění a děti v něm nedosahují měřitelných výsledků, na základě kterých by se mohly s někým porovnávat nebo získávat uznání. Děti, které se se scénickým tancem nikdy blíže nesetkaly, ani nemusejí chápat, o co se jedná.

To, že se děti nebaví se svými spolužáky o činnosti, které se věnují, ovšem neznamena, že by si jí necenily natolik, aby nebyly rádi, když se na jejich představení přijdou podívat třeba právě někteří spolužáci, nebo paní učitelka.

Poslední otázka dotazníku měla vytvořit prostor pro ty děti, které na taneční kroužek chodí jen proto, že to chtějí rodiče, tancování je ale jinak příliš nebaví.

Dotazník byl zadán respondentům před koncem jejich hodiny taneční výchovy v sále, kde do té doby probíhala výuka. Všichni zúčastnění byli požádáni, aby na otázky odpovídali sami za sebe, bez komunikace s ostatními. Dotazníky i v tomto případě vyplnili všichni, kteří o to byli požádáni, tedy 15 dětí. Jejich průměrný věk byl 10,2 roku.

Z dotazníků se také ukázal průměrný věk, ve kterém tyto děti začaly kroužek v *Tanečním studiu Dobřichovice* navštěvovat: 5,6 let. Dvě děti nastoupily do Studia v letošním roce, 13 dětí již navštěvuje taneční kroužek více jak rok.

5.3.1 Co děti na tanečním kroužku baví

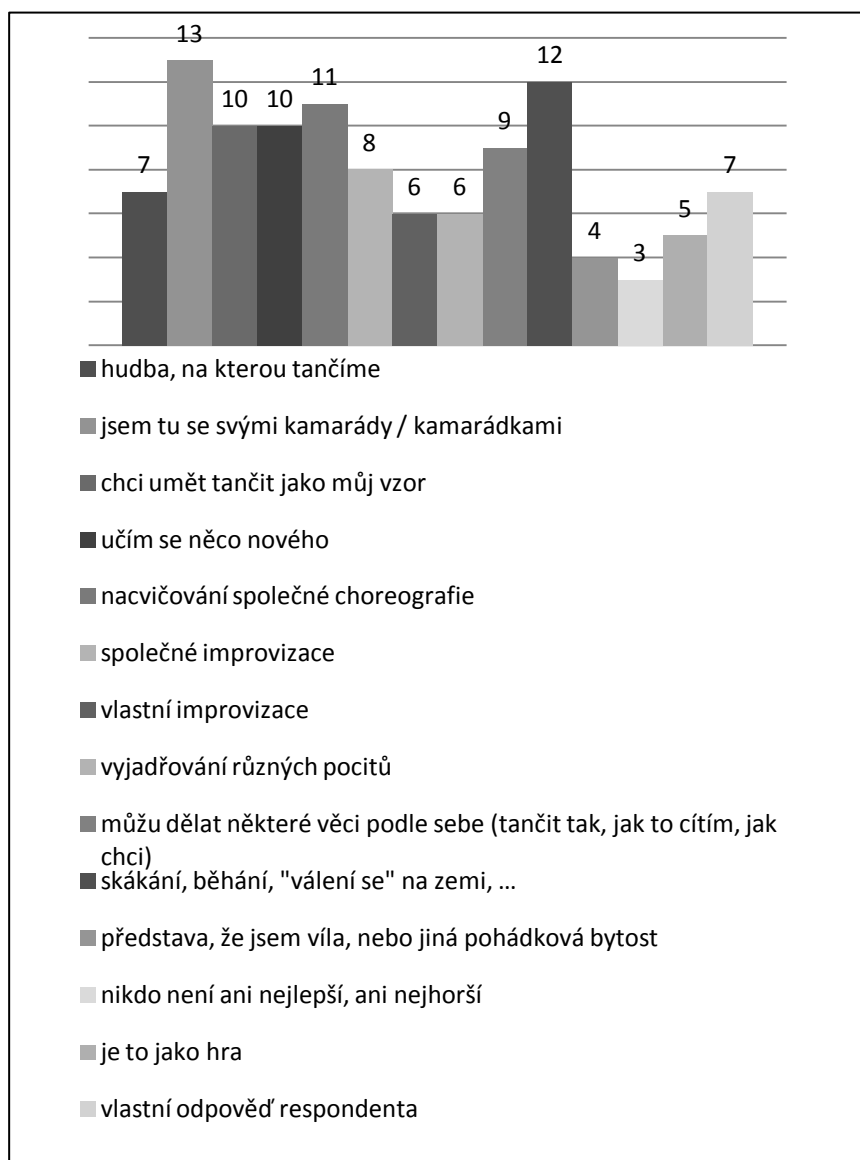
V první škálové otázce *Co tě na tancování baví?* měly děti označit libovolný počet odpovědí, se kterými se ztotožňují.

Nejčastější odpovědí, kterou uvedlo 87% respondentů, bylo: *Jsem tu se svými kamarády / kamarádkami*. Druhá nejčastěji označená odpověď byla: *Baví mě skákání, běhání, „válení se“ po zemi, ...* (80%). Volbu vlastní odpovědi využilo 47% respondentů.

Ve vlastních odpovědích se dvakrát vyskytla odpověď: „Baví mě všechno.“ Tři respondenti napsali, že je tancování baví díky *skvělé paní učitelce*. Jedna formulace zněla takto: „Baví mě, že máme dobrou učitelku Hanku a že tančíme různé věci, např. ptáky a tančíme na vystoupení“. Jedna odpověď zněla: *vystupování* a jednou bylo také uvedeno: *některá cvičení na zíněnce*.

četnost různých odpovědí dětí znázorňuje Graf 4:

Graf 4: Co děti baví na tanečním kroužku. *Baví mě:*

5.3.2 Sdílení zájmu o činnost v kroužku s vrstevníky

Následující dvě otázky dotazníku zjišťovaly, zda děti ve škole vědí o svém spolužákovi (daném respondentovi), že navštěvuje taneční kroužek, a jestli se respondent o tom s nimi baví.

93% respondentů odpovědělo, že jejich spolužáci vědí o tom, že se věnují zmíněné zájmové činnosti. Jeden respondent uvedl, že neví, jestli to spolužáci vědí.

Třetina se o tom s nimi baví, ostatní ne.

5.3.3 Význam tanečního představení pro dítě

Na otevřenou otázku *Kdo bys chtěl, aby přišel na tvoje taneční představení* se nejvíce vyskytla odpověď týkající se rodiny. Dítě buď vypsalo jednotlivé členy rodiny, které by na představení rádo vidělo (klidně všechny), nebo třeba uvedlo jen *prababička*. Tuto odpověď zvolilo 93% respondentů.

Jedna odpověď byla rozvinutější a zněla takto: „Chtěla bych, aby na vystoupení přišla moje rodina, aby mě podpořila a tleskala.“

Pět respondentů uvedlo, že by chtěli, aby na jejich představení přišli *kamarádi*, nebo konkrétněji *nejlepší kamarádka*.

Jeden respondent vedle *rodiny*, *kamarádů* a *příbuzných* napsal také: *moje učitelka*.

5.3.4 Co děti nemají rády na tanečním kroužku

Poslední položka dotazníku měla podobu otevřené otázky. Jeden respondent neuvedl odpověď žádnou, 20% respondentů uvedlo jednoslovnou odpověď: „Nic.“

Třikrát se objevila odpověď týkající se technického zázemí, ve kterém taneční výchova probíhá. Respondentům vadí, že podlaha klouže a je špinavá. Ve třech odpovědích se vyskytla zmínka o narušování výuky někým druhým a omezením povídání během výuky. Jeden respondent napsal, že nemá rád vlastní nedochvilnost. Doma si rád tančí nebo protahuje, jenže během toho zapomíná sledovat čas a tak na „tancování“ často přichází pozdě. Jiný respondent zas nemá rád chvíle, kdy má sám improvizovat. U čtyř respondentů se objevila odpověď, že jim vadí, že je jim horko a že je to *trochu moc námahy*. Jedna z nich přímo napsala: „Když nacvičujeme na představení, tak jsem hrozně udeřchaná, jsem zpocená a unavená.“

5.4 Rozhovory s odborníky

Zvolená výzkumná metoda s odborníky měla podobu strukturovaného rozhovoru. Pro vybrané tři respondenty tak byly připraveny čtyři shodné otázky. Jejich formulace se však lišila podle situace a návaznosti na průběh setkání a probíhající hovor. V přepisu rozhovorů, uvedených v příloze této práce, jsou však otázky zapsány více méně ve stejné podobě i pořadí.

Všechny tři rozhovory byly po předchozí domluvě a na základě souhlasu respondentů, nahrávány na diktafon.

Jak vyplývá s předchozího textu, nahrané rozhovory jsem posléze převedla do písemné podoby. Mluvený projev jsem však nepřepisovala přísně doslovně. Upraveny jsou například některé tvary slov, četnost mnohých výplňkových slov je omezena. V několika případech byl také pozměněn slovosled tak, aby byl text při čtení lépe srozumitelný. I přes tyto úpravy jsem se ale snažila zachovat specifika mluveného projevu jednotlivých respondentů.

Průběh všech setkání za účelem rozhovoru k bakalářské práci probíhal více méně stejně. Po úvodním vzájemném představení jsem respondentovi objasnila smysl rozhovoru: co je cílem této práce a tohoto rozhovoru v ní. Následně probíhal rozhovor, kterému však ve všech případech předcházely dotazy a vyjádření názorů ze strany respondentů. Po zodpovězení připravených otázek jsem respondentům poděkovala za jejich ochotu a projevený zájem o téma rozhovoru. Nakonec jsem se s respondenty domluvila, zda chtějí zaslat přeepsanou verzi rozhovoru ke kontrole před tím, než bude přiložena k hotové bakalářské práci.

Rozhovory jsem vedla v následujícím pořadí s těmito osobnostmi:

Mgr. Jiří Lössl – absolvent katedry tance na hudební fakultě AMU Praha, obor pedagogika moderního tance; v současné době interním pedagogem na divadelní fakultě AMU Praha, externím pedagogem na hudební fakultě AMU Praha a odborným pracovníkem NIPOS-ARTAMA Praha pro dětský scénický tanec.

MgA. Živana Vajšarová – absolventka katedry tance na hudební fakultě AMU Praha, obor taneční pedagogika; v současné době hostujícím pedagogem na AMU Praha, uměleckou vedoucí tanečního souboru Jaro a vedoucí tanečního oboru na ZUŠ v Praze 5, Štefánikova.

PaedDr. Hana Tuháčková – absolventka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze; v současné době vedoucí Tanečního studia Dobřichovice a taneční pedagog při MŠ a ZŠ Všenory v rámci projektu TANEC ŠKOLÁM.

5.4.1 Kdy je vhodné začít děti vést k tanci

U první otázky se respondenti shodli, že není důvod nezačít již ve třech letech věku dítěte. Jiří Lössl dokonce říká, že pro dítě tohoto věku je tanec přirozenou aktivitou, spontánní činností. Tuto jeho spontánnost je jen potřeba určitým způsobem podchycovat a rozvíjet. Pokud ale chceme, aby se dítě tanci začalo věnovat profesionálně, je nezbytné dávat pozor na anatomické zvláštnosti jeho těla.

Živana Vajšarová klade při práci s tříletými dětmi důraz na hravou formu, která děti motivuje k činnosti.

5.4.2 Co je největším přínosem současného scénického tance

Jiří Lössl konkretizuje označení zájmové činnosti, která – pokud se věnuje prostřednictvím scénického tance výchovné a vzdělávací činnosti, se nazývá *tvůrčivá taneční výchova* a právě to, co je obsaženo v jejím názvu, je jejím přínosem. Jedná se tedy o rozvíjení kreativity, rozvoj osobnosti, rozvoj autentického pohybu dítěte a v neposlední řadě rozvoj jeho individuality.

Hana Tuháčková dodává, že přínosem taneční výchovy je rozvoj pohybu přirozenou a hravou formou, která děti baví. Hodnotu scénického tance také vidí v podpoře a rozvoji dětské fantazie, v možnosti realizace každého dítěte, bez ohledu na jeho fyzickou zdatnost. V neposlední řadě (ovšem spíše u starších dětí) taneční výchova učí vzájemné spolupráci a komunikaci a posiluje sebevědomí dětí pro vlastní prezentaci před dalšími lidmi.

Živana Vajšarová oceňuje scénický tanec pro jeho schopnost otevírat další poetický svět, což obohacuje nejenom děti, ale i pedagoga, který s nimi pracuje.

5.4.3 Jaký negativní dopad může mít taneční kroužek na 3leté děti

Všichni tři dotázaní se shodují v tom, že pokud taneční kroužek vedeme správně, tedy slovy Hany Tuháčkové *hravě, nenásilně, postupně a přirozeně*, žádný negativní dopad na děti nemá. Podle Jiřího Lössla může mít negativní vliv jedině špatné vedení nepoučeným pedagogem. Pedagog by měl mít i vědomosti z anatomie a psychologie, a to tím víc, s čím mladšími dětmi pracuje.

5.4.4 Na co je třeba dbát při práci s malými dětmi

Ze všech rozhovorů vyplývá, že je zapotřebí, aby byl pedagog v hodině aktivní, reagoval na děti, byl pro ně partnerem, kterého menší děti mohou napodobovat a tím se učit. Zároveň musí být obeznámen s ontogenetickým vývojem dítěte, aby mohl mít na děti přiměřené nároky. Živana Vajsarová říká, že je potřeba s dětmi *pracovat citlivě a postupně*. Hana Tuháčková v souvislosti s tím hovoří o nezbytnosti brát ohled na to, že děti udrží pozornost jen krátkou dobu, a proto je potřeba s nimi opakovat a variovat různá cvičení a hry, abychom mohli dosáhnout vytyčených cílů.

Živana Vajsarová také zmiňuje jakou výhodou a přínosem je mít v hodinách přítomného *hudebního spolupracovníka*, který nejenom reaguje na požadavky pedagoga, ale může hudbu přizpůsobovat přímo dětem. Ž. Vajsarová také zdůrazňuje, že je potřeba vyhnout se tomu chtít po dětech „pohyb na efekt“.

5.4.5 Co může taneční výchova nabídnout dnešním dětem

Poslední otázka byla položena pouze dvěma respondentům. Vajsarová ukázala přínos tance na členech jejího tanečního souboru, pro které výsledky jejich činnosti, se kterými předstupují před publikum, znamenají obohacení čistotou projevu a hloubkou myšlenky.

Podle Hany Tuháčkové může scénický tanec oslovit dnešní děti tím, že jim otevírá svět fantazie, nabízí jim prostor svobodně se vyjádřit bez výrazného omezování nebo příkazování a umožňuje jim prožít radost z vlastního, ale i společného tvoření.

6. Výsledky výzkumné části

V praktické části práce je nejprve vymezen prostor pro představení a rozbor použitých metod výzkumu.

Nejprve představuji dotazníky předložené rodičům dětí, které navštěvují taneční kroužek v dobřichovickém Tanečním studiu nebo v Rodinném centru v Letech. K lepšímu pochopení získaných výsledků je dobré zmínit, že respondenty tvořily pouze ženy, tedy matky přihlášených dětí. Je tedy možné předpokládat, že kdyby respondenty byli naopak výhradně otcové dětí, výsledné odpovědi by se lišily. Rozdílné by mohly být například názory na to, jak se taneční výchova na jejich dítěti projevuje. Z obecného trendu v České republice můžeme předpokládat, že s dítětem do jeho nástupu do první třídy základní školy tráví více času matka, která má tak více příležitostí než otec dítěte sledovat dítě při jeho vlastní hře nebo hře s kamarády.

Pokud se vrátíme k první otázce dotazníku, která se ptá na motivaci, se kterou rodiče přihlásili své dítě do tanečního kroužku, zjišťujeme, že má hypotéza o tom, že rodiče přihlašují své děti na taneční kroužek jednak proto, aby je pohybově rozvíjely, ale také aby využili času, ve kterém je o dítě postaráno, se potvrdila jen částečně. Nejvíce respondentů skutečně uvedlo jako motivaci rozvíjení pohybových, rytmických a dalších schopností dítěte. Žádný respondent však nevybral, že se mu hodí, aby dítě někde smysluplně strávilo čas, zatím co si on vyřídí vlastní záležitosti. Proč se taková odpověď neobjevila, může být jednak proto, že ji respondenti nepovažují za správnou, ačkoliv ve skutečnosti to tak alespoň z části je, nebo proto, že tomuto kroužku přikládají takovou váhu, že rozhodnutí pro něj pramenilo opravdu z něčeho jiného. Pravděpodobnější také je, že odpověď týkající se vyhovujícího času kroužku by se mohla spíše objevit u rodičů, kteří své dítě přihlásili na „tancování“ v rámci Rodinného centra, kde není kladen takový důraz na pravidelnou docházku a platí se také méně peněz, než v tanečním studiu, kde je navíc větší perspektiva, že bude dítě pokračovat ve zvoleném kroužku i následující roky.

Z další otázky dotazníku vyplynulo, že rodiče mají zájem o to, čemu se jejich dítě věnuje a chtějí ho v tom podporovat. Mnozí také uvedli vlastní odpověď. Z těch vyplývá, že návštěva představení jejich dítěte je pro ně zážitkem, ale také jakousi zpětnou vazbou, na základě které se dovídají, zda dosahuje činnost jejich dětí nějakých výsledků a jakým způsobem je vedená.

Poslední otázka potvrdila, že respondenti vnímají taneční výchovu natolik pozitivně, že by mnozí z nich ocenili, kdyby se jí děti mohly účastnit i ve škole. Někteří si však uvědomují, že úspěšnost této výchovy spočívá velkou měrou na pedagogovi, který ji vede, a že zařazení

Taneční a pohybové výchovy do Rámcového vzdělávacího programu školy znamená mimo jiné vyřešit hodinové dotace. Většinou se tato situace na školách řeší tím, že se navýší týdenní hodinová dotace daného ročníku, nebo se sníží počet vyučovacích hodin týdně některého předmětu (většinou Tělesné výchovy), díky čemuž se následně může zařadit do výukového rozvrhu zmíněná Taneční pohybová výchova. Objevil se však i názor, že žákům stačí, mají-li na základní škole Tělesnou výchovu. Jiný pohybový předmět není potřeba mezi výukové předměty zařazovat.

Praktická část se dále kromě dotazníků rodičů věnuje dotazníkům, jejichž respondenty byly děti navštěvující taneční kroužek v Tanečním studiu Dobřichovice.

U dětí se ukázalo, že vytyčená dolní věková hranice osmi let je pro výběr respondentů nízká vzhledem k požadavku, aby byly schopny dotazník vyplnit samostatně. Osmileté děti ještě neumí tak dobře číst a zodpovězení otázek jim proto trvalo déle, než jsem očekávala. Nemluvě o tom, že to bylo zřejmě poprvé, co nějaký dotazník vyplňovaly.

Tyto mladší děti z vybraného vzorku také měly tendenci u první škálové otázky označit prakticky všechny možné odpovědi. Téměř se všemi se totiž dokázaly ztotožnit, přijmout je za pravdivé. I tak se ale ukázalo, že je na kroužku nejvíce baví příjemné prostředí, které vytváří jednak *kamarádi*, ale také, *paní učitelka Hanka*. Zde se prokazuje to, čeho si všímají i respondenti – rodiče, tedy že spokojenost dětí a úspěšnost taneční výchovy úzce souvisí s „kvalitou“ vedoucího pedagoga. Očekávala jsem však, že se mezi nejvíce označovanými odpověďmi objeví například: *vlastní improvizace, můžu dělat některé věci podle sebe (tančit tak, jak to cítím, jak chci)*. Tyto odpovědi je však možné zahrnout pod druhou nejčastěji uvedenou odpověď: *skákání, běhání, „válení se“ na zemi,...* Bylo by jinak alarmující, že děti na tancování nebaví to, co se jinak u nich projevuje spontánně i bez navštěvování daného kroužku.

Uzavřené otázky dotazníku zjišťovaly, nakolik jsou děti hrdé na činnost, kterou provozují skrze to, jestli se o ní baví se svými spolužáky. Ukázalo se, že spolužáci respondentů o tom vědí, ale více se o tom navzájem nebaví. Otázka možná mohla být položena jinak, např.: *Předvádíš svým spolužákům, co děláte na tanečním kroužku?* Myslím ale, že výsledné odpovědi by byly velmi podobné těm, které reagují na otázku, jestli se děti se svými spolužáky o kroužku baví. Jak jsem uvedla v hypotéze, scénický tanec nepatří mezi „trendy aktivity“ současných dětí a mládeže.

Z další otázky dotazníku je patrné, že taneční představení považují respondenti za poměrně osobní záležitost. Pozvali by na ni nejraději rodinu ve smyslu nejbližších příbuzných a případně nejlepší kamarády. Pouze jeden respondent uvedl také svojí paní učitelku.

Poslední otázka dotazníku vytvářela prostor pro vyjádření negativních pocitů. Ani zde se však neukázalo, že by některé z dětí na kroužek chodilo jen proto, že musí. Zřejmě je to tím, že všichni oslovení respondenti navštěvují Taneční studio alespoň rok a je pravděpodobné, že pokud by chodit nechtěli, po roce by již do kroužku znovu nenastoupili. Ukázalo se však, že respondenti nejsou zvyklí na to, že fyzická činnost s sebou přináší pocení, zadýchání, pocit tepla atd. a proto je to pro ně zatím něco nepříjemného. Je však běžné, že s postupem času se to pro aktivní členy pohybového útvaru stane přirozeným průvodním jevem, kterému nevěnují zvýšenou pozornost.

Poslední oddíl praktické části práce tvoří rozbor odpovědí tří *respondentů – odborníků*, které byly získány prostřednictvím strukturovaného rozhovoru.

Rozhovory měly doplnit celou práci o pohled lidí, kteří se aktuálně zabývají dětskou zájmovou taneční výchovou a mohou ze své praxe říct, v kolika letech je vhodné, aby se děti této vedené činnosti začaly věnovat, co jim to skutečně může přinášet a přináší a na co je potřeba dbát, aby se předešlo negativnímu působení na děti.

Respondenti potvrdili, že taneční kroužek pro předškolní děti má smysl, pokud je správně veden, což znamená, že se podporuje spontánní dětský projev, který se pedagogickým vedením neagresivně kultivuje, a pokud se bere na vědomí do určité míry individuální ontogenetický vývoj dětí. Z rozhovorů, ale také z dotazníků rodičů i dětí se potvrdil vliv a význam osobnosti pedagoga volnočasové činnosti na vztahu členů k danému zájmovému útvaru, jak o něm píše v oddílu 2.1.1 prostřednictvím J. Pávkové a dalších.

Z rozhovorů také vyšlo najevo to, co jsem se snažila ve své práci ukázat. Vyjádření respondentů nastínilo různé vlivy, které na děti působí, a které je ovlivňují nejenom v rozvíjení mnoha složek jejich osobnosti nebo v kultivaci pohybového projevu a komunikace, ale působí také na rozvoj fantazie a dětem umožňují poznat poetický svět tance.

Odpovědi na otázky týkající se případného negativního vlivu taneční výchovy na dítě a na to navazující otázky – na co dbát při práci s předškolními dětmi, potvrzují to, co se můžeme dočíst hned na začátku této práce a co se objevilo také ve vyhodnocení dotazníků. Samotná taneční výchova na dítě nemůže působit škodlivě. Škodlivé ale může být její neodborné vedení. Hana Tuháčková v souvislosti s touto otázkou uvádí ještě něco, co v této

práci doposud nezaznělo. Zmiňuje, že je potřeba při práci s předškolními dětmi myslet na to, že ještě nejsou schopné udržet pozornost dlouhou dobu. Pedagog by tudíž měl s dětmi střídat kratší hry a cvičení a opakovat je v různých obměnách, aby dosáhl svého vytyčeného cíle. J. Pávková se k pozornosti předškolních dětí vyjadřuje takto: „Pozornost dětí v předškolním věku je dosud nestálá, krátkodobá, převážně neúmyslná. Je nutné ji upoutat zajímavými hračkami, obrázky, vyprávěním apod. Činnosti je žádoucí častěji střídat.“⁸⁹

⁸⁹ PÁVKOVÁ, J. Pedagogické ovlivňování volného času. S. 87.

7. Závěr

Tato práce se zabývá *taneční výchovou jako zájmovou činností dítěte* se zaměřením na předškolní období a přináší různé pohledy na vlivy, kterými tato činnost na dítě působí.

V teoretické části zmiňuji, co to znamená zájmová činnost, jak je možné ji kategorizovat a organizačně rozdělovat, kdo by ji měl vést a jaký vztah by měl být mezi pedagogickým vedením a členem zájmového útvaru. Představuji, jak se na zájmovou činnost dívá B. Hájek a na základě toho uvádím, že taneční výchova v podobě, které se v práci věnuji, je pravidelnou aktivní esteticko-výchovnou činností s pedagogickým vedením, která je organizována v zájmovém útvaru nazývaném kroužek a jako taková umožňuje hluboký trvalý a společensky žádoucí zájem.

Dále v práci na taneční výchovu nahlížím jako na specifickou zájmovou činnost s vlastní metodikou vyučování. Zmíněny jsou různé složky osobnosti, jejichž rozvoj může taneční výchova podněcovat, ať už je to složka psychická, sociální, tělesná, citová nebo rozvíjení hudebního a rytmického citění. Pro objasnění typu tance, z něhož *vychází taneční výchova*, následuje kapitola věnovaná současnému scénickému tanci, jeho vzniku a vývoji, taneční výchově a jejímu vývoji u nás. V závěru této kapitoly jsou vypsány možnosti, kde v současné době mohou děti studovat tanec prostřednictvím taneční výchovy.

Poslední oddíl se zabývá současným trendem nárůstu zájmu o kroužky pro děti předškolního, ale také již batolecího věku.

V praktické části se věnuji provedeným výzkumným metodám. Uvádím zde, jaké metody jsem použila, které cílové skupiny jsem zvolila za respondenty a jak probíhalo šetření s nimi. Následně se věnuji vyhodnocení jednotlivých šetření v pořadí – dotazníky pro rodiče, dotazníky pro děti a rozhovory s odborníky.

Vyjádření k získaným výsledkům se věnuje 6. kapitola *Výsledky výzkumné části*.

Jedna z posledních myšlenek uvedených ve zmíněné kapitole se týká „kvality“ vedoucího pedagoga, která má vliv nejenom na úspěšné naplňování výchovně – vzdělávací funkce zájmové taneční výchovy, ale také na případné negativní působení na vývoj dítěte. Neodborné vedení zájmové činnosti se bohužel v současné době může stávat čím dál tím závažnějším tématem. O pohybové kroužky pro předškolní děti je zájem. A pokud je zájem, nabídka reaguje pohotově. Pravda je však taková, že k tomu, aby si někdo otevřel lekce jakékoliv pohybové zájmové činnosti v rámci některé z volnočasových institucí, nemusí mít žádnou odbornou kvalifikaci a bohužel ani pedagogické vzdělání.

Tomuto tématu by určitě stálo za to se věnovat více a položit si následující otázky – *Jaké vzdělání požadují jednotlivé instituce po lektorech a dalších pedagogických vedoucích zájmových činností s dětmi? Jaká je situace v zahraničí? Jaké jsou v zahraničí (v našich sousedních zemích) možnosti zájmových činností, jak jsou organizované a kým jsou vedené?*

Jiná otázka, která mi během psaní práce vytanula na mysli, se týká genderového vnímání jednotlivých zájmových činností pro děti – *Na kolik je taneční výchova dívčí záležitostí? Proč se jí věnuje výrazně méně chlapců než dívek? Jaký přínos může mít pro chlapce? A je v tom vůbec rozdíl? V jakém věku dochází k rozdělení činností na dívčí a chlapecké a proč tomu tak je?*

U zrodu tématu bakalářské práce a během jejího psaní mě doprovázely ještě další otázky – *Má smysl pedagogicky vést činnost pro předškolní děti, kterým se ony v tomto období věnují spontánně? Nemůžeme tím akorát potlačit tuto jejich přirozenou hravost?* Na ty si však již můžu odpovědět: Ano, můžeme ji potlačit, pokud budeme vést taneční výchovu bez zájmu o děti, o jejich specifický vývoj v předškolním období a bez vlastní chuti hrát si a tvořit spolu s dětmi. A ještě jednou ano, má smysl pedagogickým působením kultivovat dětský pohybový projev, umožňovat dětem zažít radost z pohybu a vytvářet jim bezpečné a podnětné prostředí pro vlastní osobnostní rozvoj.

V závěru bakalářské práce jsem tedy spokojená se získanými informacemi a především různými pohledy na *taneční výchovu jako zájmovou činnost dítěte* a hledání odpovědí na ty nové otázky uchovám pro jinou práci.

Seznam použitých pramenů

Publikace:

- BLAŽÍČKOVÁ, E. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. Vyd. 2. Praha: Konzervatoř Duncan centre, 2005. ISBN 80-7290-166-4
- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Přel. K. Balcar. Vyd. 2. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-626-8
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Vyd. 2. Praha: Portál, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-262-0030-7
- JEŘÁBKOVÁ, J. *Taneční průprava*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2004. ISBN 80-7068-181-0
- KORCZAK, J. *Jak milovat dítě*. Přel. M. Veselka, Praha: MAKE*detail, 2012. ISBN 978-80-905124-4-3
- KRÖSCHLOVÁ, E. *Jevištní pohyb : Herecká pohybová výchova*. Vyd. 4. Praha: Nakladatelství AMU, 2003. ISBN 80-7331-910-1
- KRÖSCHLOVÁ, J. *Výrazový tanec*. Praha: Orbis, 1964.
- MATÚŠKOVÁ, Štěpánka. Studující nemluvnata. *Týdeník Respekt*. 2013, **24**(5), 67-69. ISSN 0862-6545
- SYBLÍK, E. *Tanec v nás i mimo nás : Historické poznatky a estetické soudy*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1937.
- ŠMARDA, J. a kol. *Biologie pro psychology a pedagogy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-343-7
- TUHÁČKOVÁ, H. *Odkaz Isadory Duncanové pro rytmickou gymnastiku v novém pojetí tělesné výchovy na základních školách*. Brandých nad Labem, 1989. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra tělesné výchovy. Vedoucí práce PaedDr. Jitka Polášková.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : dětství a dospívání*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1
- VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-0841-9

- Sborník příspěvků *TANEČNÍ VÝCHOVA A KULTURNÍ KAPITÁL : Celostátní symposium o taneční výchově na přelomu tisíciletí.* (Ed. Zuzana Smugalová), Praha: NIPOS-ARTAMA, 2008. ISBN 978-80-7068-226-5

Internetové zdroje:

- TED: Ideas worth spreading
<http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html> 20. 4. 2013
- Úprava vzdělávacího programu tanečního oboru – 2_Uprava_VP_TO_v_ZUS.pdf
<http://aplikace.msmt.cz/PDF/2_Uprava_VP_TO_v_ZUS.pdf> 20. 4. 2013
- Výzkumný ústav pedagogický v Praze <<http://www.vuppraha.cz>> 20. 4. 2013
- iVysílání – Česká televize
<<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1148499747-sama-doma/>> 20. 4. 2013

Přílohy

Příloha č. 1: <i>Milá tanečnice/tanečníku</i> (dotazník)	I
Příloha č. 2: <i>Milí rodiče</i> (dotazník)	II
Příloha č. 3: Jiří Lössl (rozhovor)	IV
Příloha č. 4: Živana Vajsarová (rozhovor)	VI
Příloha č. 5: Hana Tuháčková (rozhovor)	VIII

Milá tanečnice/tanečníku,

chtěla bych tě poprosit o vyplnění dotazníku, který máš právě před sebou. Pomůžeš mi tím k vytvoření mé závěrečné školní práce.

Děkuju ti za pečlivé a pravdivé vyplnění a zodpovězení uvedených otázek.

S přáním hezkých tanečních zážitků,

Alžběta Gavriněvová, studentka a tanečnice

1. **V kolika letech jsi začal/a chodit na tancování? Kolik je ti teď?**

2. **Co tě na tancování baví? (Označ křížkem, kolik chceš odpovědí. Na volné místo můžeš napsat vlastní odpověď.)**

☐ hudba, na kterou tančíme	☐ vyjadřování různých pocitů
☐ jsem tu se svými kamarády / kamarádkami	☐ můžu dělat některé věci podle sebe (tančit tak, jak to cítím, jak chci)
☐ chci umět tančit jako můj vzor	☐ skákání, běhání, „válení se“ na zemi, ...
☐ učím se něco nového	☐ představa, že jsem víla nebo jiná tančící pohádková bytost
☐ nacvičování společné choreografie	☐ nikdo není ani nejlepší, ani nejhorší
☐ společné improvizace	☐ je to taková hra
☐ vlastní improvizace	
☐	
☐	

3. **Vědí tvoji spolužáci, že chodíš na taneční kroužek?** Ano Ne

4. **Bavíš se se svými spolužáky o tanečním kroužku, který navštěvuješ?** Ano Ne

5. **Koho bys chtěl, aby přišel na tvoje taneční představení?**

.....
.....

6. **Co nemáš rád/a na kroužku tancování (na chození na kroužek)?**

.....
.....
.....

Milí rodiče,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění níže uvedeného dotazníku (z obou stran listu).

Vaše odpovědi použiji jako materiál pro svou bakalářskou práci na téma *Taneční výchova jako volnočasová činnost dítěte*. Vaše odpovědi nebudou zveřejněny nikde jinde. Dotazník je anonymní a neměl by zabrat více než 5 minut vašeho času.

Za jeho vyplnění a čas jemu věnovaný předem moc děkuji.

Alžběta Gavríněvová, studentka HTF UK v Praze

1. Kolik let bylo vašemu dítěti, když jste ho přihlásily do tanečního kroužku, a s jakou motivací jste tak učinili? (Vyberte jednu nebo více odpovědí z nabídky, popř. uveďte vlastní odpověď)

Věk dítěte:

Chtěli jsme:

- rozvíjet pohybové schopnosti našeho dítěte
- levnější alternativu hlídání
- jakýkoliv kroužek v době vyřizování nákupu / úředních povinností / jiných záležitostí
- aby naše dítě navštěvovalo nějaký kroužek, tento nám vyhovoval časem
- aby naše dítě trávilo více času v kolektivu dětí
- aby se naše dítě věnovalo tanci (příp. i v budoucnu)
- aby se naše dítě rozvíjelo pohybově, rytmicky, hudebně a jinak (pomocí tance)
- aby se naše dítě rozvíjelo v uměleckých směrech, mezi jinými i v tanci
- vyzkoušet další kroužek (novou zkušenost pro dítě)
- rozvíjet talent našeho dítěte
- Vybralo si to samo dítě (z možností, které jsme mu navrhli).
-
-

2. Jaký dopad kroužku spatřujete na vašem dítěti? (uveďte pozitivní i negativní)

.....
.....

3. Jak byste vnímali návštěvu tanečního představení vašeho dítěte? (označte jednu nebo více odpovědí, příp. uveďte vlastní odpověď)

Jako:

- podporu našeho dítěte
- možnost pochlubit se šikovností / nadáním / pílí /... našeho dítěte
- povinnost rodičů
- prestiž rodiny
- zbytečnost (návštěva představení není nutná)
-

4. Jak byste reagovali, kdyby se vyučovala pohybová (taneční) výchova na ZŠ navštěvované vaším dítětem?
.....
.....

Jiří Lössl

Jak staré děti je vhodné začít vést k tanci?

Já myslím, že tady je důležité, co od toho očekáváme. Jestliže je to opravdu tanec jako pohybová aktivita, tanec jako zájem, tak se určitě nebráním tomu, aby děti začínaly opravdu od těch tří let. Protože v podstatě každé malé dítě se začne přirozeně na hudbu pohybovat, začne tančit. Je potom otázka, kdy s tím začít profesně. Tam pak je důležité respektovat určité anatomické zákonitosti dětského tělíčka. Ale pokud se bavíme o oblasti zájmového tance, tak si myslím, že to není nic proti ničemu, aby se s tím začalo ve chvíli, kdy to dítě začne přirozeně projevovat. A to ve třech letech projevovat začne. Akorát, v těch třech letech je to spontánní, a je to velmi svobodné. Naším úkolem pak je tu spontánnost, tu svobodu, nějakým způsobem podchycovat a rozvíjet.

Co je největším přínosem scénického tance?

Myslím si, že u scénického tance je to trochu zrádné v tom, že to opravdu není taneční směr, ale že je to hnutí. Tím pádem ten záměr se liší u dětí, a liší se u dospělých. U dětí je priorita ve vzdělávání a ve výchovně vzdělávacím procesu, v rozvíjení kreativity. Kdežto u dospělých je to spíš zaměření na tvorbu. U nich už je to opravdu o tom, jak pracovat s prostorem, jak pracovat se světlem, jak pracovat s kostýmem, jak pracovat s hudbou, jak pracovat s pohybovým materiálem. U dětí je to tedy rozvoj tvořivosti, rozvoj osobnosti, určitá autenticita pohybu a nezanedbatelný vliv má tvořivá taneční výchova také na rozvoj individuality. Tohle já opravdu považuji za ten obrovský přínos. Nevychováme stádního člověka, ale člověka, nebo dítě, které má svůj názor.

Jaký negativní dopad může mít taneční kroužek na 3leté děti?

Myslím si, že negativní dopad může mít v okamžiku, kdy je špatně vedený. Tam jsou ta rizika opravdu velká. To znamená, že se snižující se věkovou hranicí dítěte, je důležité mít větší míru vědomostí z hlediska vývojové anatomie a psychologie. Paní učitelka se hrozně diví, že jí děti nerozumí. A když se jí pak zeptám, čemu konkrétně nerozumí, tak přijdeme na to, že jim vlastně sděluje věci, které ony, v jejich věkovém stádiu, vůbec nemůžou racionálně uchopit. Tedy, to, co může mít negativní vliv je nevzdělanost pedagoga.

Na co je třeba dbát při práci s malými dětmi, a čeho je dobré se vyvarovat?

U takhle malých dětí, si myslím, je velmi důležité znát ontogenetický vývin, abychom opravdu věděli, s kým jsme v partnerství. Abych skutečně věděl, v který okamžik jaké nároky mohu na to dítě klást. Kdy je ve fázi hry, kdy je ve fázi konkrétního úkolu a kdy už je schopno abstraktního uchopení. To všechno má svá stádia a naštěstí nám je psychologové pojmenovali. Ale samozřejmě, každý člověk má určitý fázový posun, takže ne u každého to může zafungovat úplně stejně. Proto se domnívám, že jedna z věcí, která je pro pedagoga tohoto typu důležitá, je mít oči. Mít oči a umět se dívat. A vidět, jestli to dítě nenaplnuje moji instrukci proto, že toho není schopno, anebo proto, že ho v danou chvíli zaujímá něco jiného. A teď je otázka, jestli já mám potřebu za každou cenu to dítě dostat do toho úkolu, anebo jestli naopak mě to, co to dítě dělá, inspiruje natolik, že přijmu jeho hru a tím ho můžu posunout dál.

Živana Vajsarová

V poslední době je velký nárůst zájmových kroužků již pro tříleté děti. Poměrně velký zájem je o takovéto kroužky taneční. Jak se na tuto situaci díváte?

Já si myslím, že je to dobře. U těch tří, čtyřletých dětí je jen potřeba to dělat takovou hravější formou. I když, já u těch pětiletých dětí se také snažím, aby to bylo hravé. Hodně jim motivuju pohyb. Protože u nich je ta motivace důležitá. Nemůžu jim pořád říkat jenom: stůjte rovně, vytáhněte se, odlehčete se... musím k tomu motivovat. Třeba tím, že je pálí zem pod nohama jako u moře písek. Nebo aby měli tak lehké nožičky, jako jsou lehké kapičky, když prší, a tak dále. Tam je potřeba ta motivace. Já ale učím až od těch pěti let, už jen proto, že na to nemám hodiny, abych učila víc dětí. Ale proč ne? Musí se jenom tou hravější formou.

Co je největším přínosem scénického – současného tance?

Já myslím, že děti objevují zase další, takový poetický svět. A to je nesmírně obohacuje. Je to právě tím, že se pohybují, tančí, poslouchají hudbu, zpívají (já s dětmi hodně zpívám, protože si myslím, že je to důležité) a objevují kolem sebe prostor. A když tohle do sebe dostanou, tak už to v nich zůstává a obohátí je to do života. Myslím, že ten tanec v nich prostě otvírá další umělecký svět.

A z druhé strany, co je hezkého na práci s malými dětmi, musím říct, že i mě to obohacuje. To, co já do nich vkládám, tak oni mi potom zase vrací. A to jsou hezké zážitky. Pořád. A to už učím hodně dlouho.

Jaký negativní dopad může mít taneční kroužek na 3leté děti?

Pokud se to dělá hravou formou... Na malých dětech nemůžeme chtít nějakou přesnost. Můžeme chtít návaznost na hudbu, ale ne přesné kroky. Pokud ten kroužek vedeme hravě, děti poslouchají písničky, zpívají si je, tak si myslím, že žádný negativní dopad na ně nemá.

Na co je třeba dbát při práci s malými dětmi, a čeho je dobré se vyvarovat?

Já si myslím, že je důležité mít hudební doprovod. To je to základní. Když on hraje (já neříkám korepetitor, já říkám hudební spolupracovník), tak se děti naučí vnímat hudbu. Slyší začátek, konec, zesílení, zeslabení, melodickou linku, která stoupá, klesá. To už můžou ty

malé děti rozeznávat. Pokud není hudební doprovod, tak já si třeba hraju sama. Ale ani to není ideální, protože sedím u klavíru a nemůžu být s těmi dětmi. A co je hlavní, čeho se vyvarovat, je chtít po dětech pohyb na efekt. To naprosto odsuzuju. A není možné děti „drezírovat“. Musí se s nimi pracovat citlivě a postupně. Jinak se můžou udělat i chyby, které se pak těžko napravují.

Čím může taneční kroužek oslovit dnešní děti? Co jim může nabídnout?

No, když to ještě zavedu na ten lidový tanec, tak moji tanečníci, kteří jsou vychovávaní od pěti let, tak ti už vědí, proč tancují. Ale to je taky tím, že už hodně byli ve světě, kde lidé k tomu našemu lidovému tanci mají neskutečně krásný vztah. Váží si ho tam. A pro ně, pro ty moje tanečnice to bylo důležité, protože viděli odezvu. Tady, tady vlastně v televizi není vůbec nic, to jsou jen takové paskvily, takže když se řekne lidový tanec, nebo prostě tanec, tak se na to mnozí dívají s nedůvěrou – jako, že se tady dělají takové „tanečky“, ...že se děti učí nějaké kroky, potom dělají nějaký kroužek a... Ale o tom to není. V těch tancích je obrovská hloubka. A já se o to snažím, aby šly do hloubky, aby v nich byla čistota, tím myslím i pohybová. Obrovská radost je potom, když ti dospělí, a i ti kluci, tančí procítěně. K takovéhle čistotě můžeme vychovávat právě přes ten pohyb, tím to v nich můžeme pěstovat a budovat. To ty mladé lidi, ale i děti může obohatit.

Hana Tuháčková

Jak staré děti je vhodné začít vést k tanci?

Tak od těch tří let.

Co je největším přínosem scénického - současného tance?

Pokud mluvíme o takhle malých dětech, tak nemůžeme mluvit o scénickém tanci. Scénický tanec je to až u starších dětí. Důležité ale každopádně je, že tento druh tance podporuje a rozvíjí u dětí fantazii, že je založený na přirozeném pohybu, takže je pro ty děti nejpřirozenější. Žádným způsobem je „neznásilňuje“, jako se to děje třeba v klasice⁹⁰. I když se to tělo nějakým způsobem zpracovává, procvičuje, aby ho děti správně držely, tak je to pořád všechno formou hry. Děti se nenutí, aby si nohy vytahovaly až „za uši“. Nejde zde o výkon. A tancovat můžou všechny děti, které mají chuť a baví je to. Což si myslím, že je ohromný přínos. To, že se respektuje každé dítě a je jedno jestli je třeba silné nebo má jiný handicap. Ale v rámci improvizace se každé to dítě dokáže nějakým způsobem realizovat, pokud má tu fantazii a nechá se vtáhnout tou hrou, tou hudbou, představou. Pak se vlastně může plně realizovat v rámci svého přirozeného pohybu. To si myslím, že je hrozně důležité.

Postupně, u těch starších dětí je pak hrozně hezké, když začínají spolupracovat. Nejprve ve dvojičkách, potom ve větších skupinkách. Učí se spolu komunikovat a vymýšlejí spolu různé „hádanky“⁹¹, příběhy. Učí se před sebou vystoupit, na sebe navzájem se dívat, zbavují se trémy. To jim usnadňuje vystoupit před větší kolektiv třeba i ve škole, když například recitují básničku. Posílí jim to sebevědomí. Vědí, že se dokážou prezentovat.

Jaký negativní dopad může mít taneční kroužek na 3leté děti?

Já si myslím, že tříleté děti můžou začít tancovat právě jedině tímto způsobem. Protože tím, že začínají takhle maličké, tak je to založené na tom, že si začínají hrát. Formou hry se učí základní rytmus, učí se, co to znamená „pomalu“, „rychle“, „vysoko“, „nízko“, učí se vnímat hudbu... A to všechno se učí na základě jim blízkým písním a na základě hudby, kterou jim pouštím, se kterou pracujeme. Žádným způsobem se ty děti „neznásilňují“ fyzicky.

⁹⁰ Myšleno v současném klasickém tanci – baletu (poznámka autorky bakalářské práce)

⁹¹ „hádanky“ – skupinky dětí vymyslí krátký příběh, který následně zatančí před ostatními, aniž by předem prozradily děj. Ostatní se to snaží poznat – uhádnout. U malých dětí má tato hra podobu předvádění zvířat, činností apod. (poznámka autorky bakalářské práce)

Naopak, ony se formují tak, aby se od začátku dobře postavily, aby se naučily zastrkávat bříško, „nešmajdat“⁹², ... Nikterak násilně, pouze neustálím opakováním a upozorňováním, vymyšlením nových her pro každé to procvičování. Díky hrám je jim to blízké a mají to za přirozenost. Důležité je, aby pedagog, který touto metodou pracuje, sám měl fantazii na to, aby ty hry neustále pro děti vymýšlel. Ony to mají prostě rády, když se jednotlivé činnosti dávají do nějakých souvislostí, když na sebe navazují. Pak nemají pocit, že cvičí, ale že si celou dobu hrají, a to je pro ně příjemné a přirozené.

Důležité k tomu je ale taky to, s jakou hudbou, s jakým druhem hudby se pracuje už od malička s těmi dětmi. Tím se u nich vyvíjí nejenom vztah k hudbě, ale ke kvalitní hudbě. Začíná to lidovými písničkami, které jim pedagog zpívá a ony se je učí a jde to přes další písničky třeba pana Ebena, pana Jurkoviče, ... To je všechno nesmírně kvalitní muzika, na kterou potom přirozeně navazuje jazzová hudba nebo i klasická ve všech možných podobách. Takto se dětem přirozeně formuje pohyb a vnímání jejich vlastního těla a rozvíjí fantazie skrze hudbu a její vnímání.

Hrozně důležité je taky to, že se pracuje ve skupinkách, nebo už od malička pracují ve dvojčkách. Napojují se na sebe a učí se spolu komunikovat. Opět nenásilně, postupně a přirozeně.

Na co je třeba dbát při práci s malými dětmi, a čeho je dobré se vyvarovat?

Při práci s těmi malými dětmi je důležité myslet na to, že ony neudrží pozornost. Pedagog se musí snažit, aby to, co si vytyčil za cíl, se opakovalo v malém množství a po vícero možnostech. Například, když je učíš poskok, tak ho zařadit do několika různých písniček. Aby ho nedělaly pořád v jedné, protože v ten moment je to přestane bavit. A taky ho musíš dělat s nimi, protože nejlíp se takto malé děti učí nápodobou, tím, že se na tebe dívají. Takže je nutné, abys s nimi zpívala, s nimi tancovala. Pedagog musí být v hodině aktivní. Není možné, aby je jenom dirigoval, to by ty děti nezvládly. Nevěděly by, co mají dělat. Nehleď na to, že je ohromně baví, když si s nimi dospělý hraje a je do té hry vtažený on i ty děti a jsou na sebe vzájemně napojení.

⁹² „šmajdání“ – vtáčení špiček nohou k sobě, pat od sebe (poznámka autorky bakalářské práce)

Čím může taneční kroužek oslovit dnešní děti? Co jim může nabídnout?

Může jim nabídnout svět fantazie, možnost svobodně se svým pohybem vyjádřit. Během improvizace jim nikdo nepřikazuje, co mají dělat. Děti mají jen tu hudbu, téma a svůj přirozený pohyb. A v rámci toho je obrovský prostor pro fantazii a pro to se samostatně vyjádřit. A vlastně nejenom za sebe, ale třeba i ve dvojicích, ve skupině. To si myslím, že je pro ty děti ohromným přínosem. Navíc je vidět, že je to baví. Že je baví ta tvořivost.

Když se pracuje na choreografii, je zas vidět, že je baví ten proces vytváření. Nebaví je pak už to „pilování“, to je jasný. Pokud se ale vytváří choreografie na základě improvizace a jejich nápadů, tak je to baví.

A pokud se vedou děti tímto způsobem už od tří let, tak si můžou udržet svojí hravost, spontánnost a fantazii, kterou už jim nikdo nesebere. Když mají možnost jednou za týden se takhle otevřít, vyřádit se, může jim to skutečně vydržet až do dospělosti.

Taneční výchova jako zájmová činnost dítěte

Dance education as children's leisure activity

Alžběta Gavriněvová

Resumé

V bakalářské práci se autorka věnuje taneční výchově jako zájmové činnosti dítěte především předškolního věku. Na dané téma nahlíží z různých pohledů, čímž se snaží obsáhnout a uvést různé aspekty toho, co je dobré vědět o taneční výchově, scénickém tanci a předškolním věku dětí, aby bylo možné utvořit si představu o takové podobě taneční výchovy, která dětem poskytuje bezpečné a dostatečně podnětné prostředí pro maximální naplnění výchovně-vzdělávací funkce této zájmové činnosti.

Výzkum, který autorka provedla, do značné míry potvrzuje předpoklady uvedené v teoretické části práce. Výsledky provedených šetření přináší navíc informace dříve neuvedené.

Summary

In her thesis the author focuses on dance education of children primarily of pre-school age. The theme is worked on from different points of view in an attempt to cover vast range of aspects in dance education, in stage dance, and some pre-school children particularities so that it helps to make a picture of dance education in such form that could offer to the children sufficiently stimulating environment to fulfil the educative function of this leisure activity to its potential.

The research made by the author proves the presumptions of the theoretical part of the work are right to large amount. On top of that the results bear some information not published before.